

RECOMANACIONS I BONES PRÀCTIQUES PER A L'ATENCIÓ A LES PERSONES AMB PROBLEMES DE SALUT MENTAL

COM ACTUAR DES DELS RECURSOS DE SALUT MENTAL DE LA XARXA DE SERVEIS SOCIALS

**GENERALITAT
VALENCIANA**

Vicepresidència i Conselleria
d'Igualtat i Polítiques Inclusives

DIRECCIÓ

Elena Albert Roberto

COORDINACIÓ

Araceli Oltra Ponzoda

ELABORACIÓ

Francisco Canales Torres

Nuria Diaz-Regañón Anechina

Julián Iniesta Romero

Olga Jiménez Rostoll

Juan Lázaro Mateo

Irene López Arteche

LLum Moral Muñoz

Araceli Oltra Ponzoda

Pilar Piquer Ferrer

Sara Rivas Magan

Natividad Rosado Malo

Ana Isabel Ruiz Sánchez

Cristina Sanchis Soler

Javier Vilalta Ibáñez

Francisco Zacarés Romaguera

Salomé Zahonero Mallach

En l'elaboració d'aquesta guia s'ha utilitzat el genèric femení com a terme que engloba els dos sexes i que, al seu torn, es correspon amb, o substitueix, la paraula PERSONA com a concepte que inclou totes les persones a les quals fa referència aquest document (persones amb problemes de salut mental greu, professionals, familiars, expertes en primera persona, xarxa de suport...).

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ

2. JUSTIFICACIÓ

**3. RECOMANACIONS METODOLÒGIQUES PER A LA
INTERVENCIÓ**

**A LA COMUNITAT
EN EL SERVEI**

4. EXEMPLES DE BONES PRÀCTIQUES

5. BIBLIOGRAFIA

6. ANNEXOS

MODELS DE FITXES

ENLLAÇOS DE DOCUMENTS REFERENCIATS

1.- INTRODUCCIÓ

Al llarg d'aquests anys, l'evidència ha corroborat que la integració en la comunitat de les persones amb un problema de salut mental greu pot tindre un efecte normalitzador en les seues vides, facilita el seu apoderament i, en conseqüència, ajuda a aconseguir més autonomia, així com afavorir actituds de tolerància i d'empatia cap a elles.

Qualsevol actuació dirigida a acompanyar una persona amb un problema de salut mental greu ha de ser ètica, respectuosa i centrada en la recuperació i el benestar de la persona, d'acord amb els drets humans i civils, i ha d'incloure un tractament adequat i efectiu, amb la participació informada i activa de la persona afectada.

Els abordatges terapèutics recents se centren en el paradigma de la recuperació i el benestar basats en el concepte d'atenció integral i integrada. Aquest paradigma de recuperació significa evolucionar des d'un model que busca l'ajust passiu de la persona afectada a l'entorn i la supressió de símptomes actius, a un altre la finalitat del qual és desenvolupar la seua identitat com a persona protagonista, responsable del projecte vital propi i membre d'una comunitat.

En aquest nou paradigma, la persona ha de romandre en el centre de la intervenció i, per això, del nostre acompanyament.

L'objectiu és restaurar el seu sentit de dignitat i ciutadania, evitar la perspectiva de cronificació i deterioració i entendre que recuperació, en molts casos, significa aprendre a viure amb les dificultats, per a aconseguir una qualitat de vida satisfactòria. A més, ha de concebre's com un procés en què el més important és que la persona mantinga el control de la seua vida i l'objectiu del qual no és la curació completa, entesa com a absència de símptomes i signes, per a portar una vida plena i significativa.

En l'atenció orientada a la recuperació s'identifiquen les fortalezes pròpies de la persona i es construeix a partir d'aquestes, amb el suport de les persones significatives, de la seua xarxa social, així com dels recursos i oportunitats que hi ha en l'entorn. La persona ha de conservar tots els seus drets i responsabilitats com a ciutadana, associats a la pertinença a la comunitat, i accedir-hi en igualtat de condicions com qualsevol altra.

Per a aconseguir aquest accés s'han de proporcionar les adaptacions que es requereixen. La majoria de les adaptacions que precisa una persona amb un problema greu de salut mental són de naturalesa social. La persona ha de ser valorada per la seua comunitat i acceptar-se com una persona amb una història única i valuosa.

2.- JUSTIFICACIÓ

Un objectiu fonamental dels centres i serveis que atenen persones amb un problema de salut mental greu és facilitar que cadascuna pugui desenvolupar el seu projecte de vida en l'entorn propi, amb els suports necessaris i les garanties més elevades possible.

Per això, el treball que cal realitzar ha de ser doble, tant cap a la comunitat a què pertany cada persona com cap al servei, que ha de facilitar aquesta pertinença. Quan es treballa juntes per a crear un entorn més saludable i de suport, les comunitats poden ajudar a previndre i tractar els problemes de salut mental i millorar el benestar general dels membres d'aquestes.

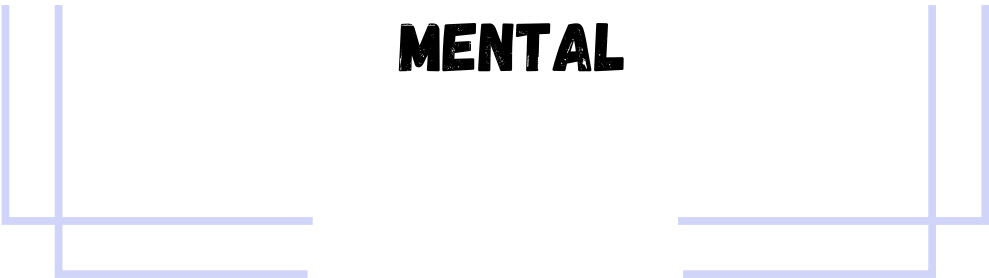
Ateses les recomanacions del relator especial de l'ONU "és necessari un canvi de paradigma que estiga basat en la recuperació i en la comunitat, que fomenti la inclusió social i ofereixi una sèrie de tractaments basats en drets i en el suport psicosocial [...]", i com bé recalca la Convenció dels drets de les persones amb discapacitat (ONU 2006), han de ser considerats com a "subjectes" amb drets, que són capaços d'exigir-los i prendre decisions sobre les seues vides sobre la base del consentiment lliure i informat, a més de ser membres actius de la societat.

Aquest document naix del treball d'un grup de persones compromeses amb el desenvolupament de bones pràctiques en els diferents serveis destinats a l'atenció de persones amb problemes de salut mental greu. Aspira a ser una guia útil i pràctica que acompanye les professionals de l'àmbit de la salut mental i proporcione un material que servisca de referència per a treballar de manera homogènia i coherent amb la finalitat de promoure els elements que permeten implantar bones pràctiques professionals que contribueixen a millorar la qualitat dels serveis, i motivar en la cerca d'alternatives i la generalització d'experiències positives.

Aquesta guia no pretén destacar quines intervencions s'han de prestar en els diferents recursos de salut mental de la xarxa de serveis socials, sinó més aviat emfatitzar com haurien de prestar-se, amb quina actitud i quina seria la manera de conducta per part de les professionals, sempre mitjançant un clima d'empatia i sintonia en què prevalga per damunt de tot el respecte als drets de les persones

**3.- RECOMANACIONS
METODOLÒGIQUES EN LA
INTERVENCIÓ AMB PERSONES
AMB PROBLEMES DE SALUT
MENTAL**

3.1-INTERVENCIÓ EN LA COMUNITAT

Des de la perspectiva comunitària, l'entorn es considera l'eix des del qual ha de pivotar tota la intervenció, amb l'assumpció que determinats aspectes de les dificultats de la persona no provenen de la seua pròpia limitació, sinó de la manera en què la comunitat tracta a l'individu que pateix un problema de salut mental greu.

La intervenció en la comunitat ajuda a optimitzar les relacions socials i ha de dirigir-se a una finalitat concreta, com pot ser la modificació d'una sèrie d'estereotips i actituds cap a determinats col·lectius socials, la lluita contra l'estigma i l'exclusió social, la tolerància a diferents maneres de percebre, sentir i expressar l'experiència de la vida i la capacitat de les persones per a afavorir el seu apoderament.

Les persones que tenen un problema de salut mental greu, sovint, pateixen situacions d'exclusió social. Encara que és necessari, d'una banda, acostar les persones a la comunitat, aquest treball també implica la mobilització dels seus membres per a afavorir aquest procés d'acceptació.

La provisió de suport per a la participació en activitats comunitàries, les intervencions per a reduir l'estigma, la col·laboració entre serveis, l'accés a l'educació i la capacitat constitueixen aspectes essencials perquè aquesta inclusió siga efectiva i duradora.

S'ha comprovat que una variable clau i útil en tot aquest procés és el contacte i la interacció social amb la comunitat i les persones que la conformen, que possibilita la posada en marxa de processos de reestructuració i de desenvolupament d'actituds noves i positives cap a elles.

Especialment, en els casos en què convergeixen diferents vulnerabilitats —com ara situacions de sensellarisme, violència de gènere, implicacions en la custòdia de menors, migració, judicialització i compliment de condemnes a la presó, etc.—, en què es fa si cap més necessària la coordinació efectiva i el treball en xarxa entre les diferents administracions i entitats especialitzades per a abordar l'atenció, el seguiment i la possible prevenció d'una manera integral per a la persona.

És necessari, per tant, crear vincles sòlids i perdurables que configuren un entorn segur i de confiança i, al mateix temps, modifiquen creences en les persones que integren la comunitat per a convertir-les en un factor de canvi en si mateixes.

IDENTIFICACIÓ DE RECURS COMUNITARIS

Qualsevol intervenció que es realitza en els diferents serveis d'atenció a les persones amb problemes de salut mental greu té com a finalitat facilitar-ne la recuperació, i això comporta atendre les seues necessitats, inquietuds, fortaleces i dificultats, de manera que aquesta intervenció li resulte significativa, li permeta reconstruir el seu projecte vital i restablir la identitat personal.

L'objectiu és posar a la disposició de les persones els tractaments i els serveis de l'entorn, amb l'aposta per les relacions personals i socials i, si és el cas, promoure l'estabilitat laboral i econòmica.

Per tant, la intervenció en la comunitat implica per part de les professionals conèixer els diferents serveis públics i privats de l'entorn i proveir del suport necessari per a facilitar-ne l'accés. La manera en què es desenvolupa aquesta interacció constitueix una de les claus més importants per a fomentar l'autonomia i la capacitació, i facilitar la recuperació i la inserció social.

Per a garantir i poder transmetre amb èxit aquesta informació, cada servei haurà de disposar d'un document en què es recull la relació de recursos de l'entorn comunitari atesos els àmbits d'intervenció següents (entre altres):

SANITARI	ESPORTIU	TRANSPORT	HABITATGE
JURÍDIC-LEGAL	FORMATIU	CURA PERSONAL	PENITENCIARI
CULTURAL OCI I TEMPS LLIURE	SERVEIS SOCIALS	ENTITATS BANCÀRIES	VOLUNTARIAT
LABORAL	FORCES I COSSOS DE SEGURITAT	RELIGIÓS	ADMINISTRACIÓ

Tanmateix, conèixer, informar i interactuar amb els recursos de proximitat no suposa un procés estàtic, sinó que ha d'estar en constant actualització. A més, és recomanable que des dels diferents serveis es desenvolupe un clima de coordinació i cooperació amb tots els recursos comunitaris que hi ha en l'entorn.

ACTUACIONS EN L'ENTORN

La participació en activitats socials i comunitàries pot ajudar les persones amb un problema de salut mental greu a sentir-se connectades i valorades en la seua comunitat. Sobre aquesta base, els serveis de la xarxa de salut mental hauran de fomentar oportunitats de participació mitjançant el desenvolupament d'actuacions comunitàries d'índole diversa.

La taula que a continuació es presenta recull una classificació de les diferents classes d'intervencions en l'entorn comunitari que es poden desenvolupar:

TIPUS	OBJECTIU	ACTUACIONS
INFORMATIVES I DE SENSIBILITZACIÓ	Informar i/o sensibilitzar per a modificar hàbits i actituds de la població	<ul style="list-style-type: none"> - Informació sobre el servei a les diferents professionals dels recursos públics i privats - Conscienciar la població, especialment la més jove, sobre la importància de la salut mental - Informar les empreses per a generar possibilitats d'accés a una ocupació - Campanyes, jornades, tallers...
PER A AFAVORIR EL FUNCIONAMENT SOCIAL	Intervindre amb la persona en l'entorn per a millorar les seues capacitats de socialització	<ul style="list-style-type: none"> - Activitats per a millorar les habilitats socials en les seues relacions amb les altres (veïnat del seu edifici, barri, entorn) en el seu municipi - Creació i/o consolidació de pertinença a un o diversos grups de socialització sana (grup d'amistats, agrupació esportiva, etc.)
DE SUPORT DIRIGIDES A FOMENTAR L'AUTONOMIA PERSONAL/FAMILIAR	Dissenyar i aprofitar oportunitats que afavorisquen i mantinguen capacitats d'autogestió i presa de decisions	<ul style="list-style-type: none"> - Acompanyaments per a gestions diverses - Desenvolupament de grups d'ajuda mútua - Actuacions/tallers per a col·lectius amb PGSM - Ús de recursos comunitaris que afavorisquen el desenvolupament personal en funció de les preferències pròpies - Activitats de la vida diària en el domicili - Intervenció familiar
DE SUPORT A INICIATIVES DE L'ENTORN QUE APORTEN VALOR A LA COMUNITAT	Fomentar la participació d'una persona o grup en actuacions comunitàries que es realitzen en l'entorn	<ul style="list-style-type: none"> - Voluntariat (ambiental, protectora d'animals) - Col·laboracions en actuacions i esdeveniments culturals, d'oci i temps lliure - Participació en activitats comunitàries (carrera popular, festivitats) - Formació pràctica en empreses - Fórmules d'ocupació amb suport
DIRIGIDES A MODIFICAR/ CONSOLIDAR ACTUACIONS EN EL TEMPS	Establir criteris comuns i reunions periòdiques de coordinació entre els organismes implicats en la salut mental	<ul style="list-style-type: none"> - Desenvolupament de protocols entre diferents organismes implicats - Comissions - Disseny de plans i programes

RECORDA QUE

- **EL SENTIT DE COMUNITAT ÉS UN SENTIMENT DE PERTINENÇA, EN QUÈ TOTES LES PERSONES SÓN IMPORTANTS ENTRE SI I PER AL GRUP I LES SEUES NECESSITATS SERAN ATESES EN I PER LA COMUNITAT, COSA QUE COMPORTA LA CREACIÓ D'UN VINCLE PER MITJÀ D'EXPERIÈNCIES COMPARTIDES.**
- **SER PART ACTIVA DE LA COMUNITAT SUPOSA NO SOLS GAUDIR DE LES POSSIBILITATS QUE OFEREIX, SINÓ APORTAR EN AQUESTA.**
- **TREBALLAR EN I AMB LA COMUNITAT FACILITA LA CONSCIENCIACIÓ SOBRE ELS PROBLEMES DE SALUT MENTAL I LA REDUCCIÓ DE L'ESTIGMA.**
- **L'ENTORN PRESENTA BARRERES, PERÒ TAMBÉ ELEMENTS FACILITADORS. LA DETECCIÓ AJUDA A LA INCLUSIÓ EN LA COMUNITAT DE LES PERSONES.**
- **LES PERSONES NO NECESSITEN ESTAR TOTALMENT LLIURES DE DIFICULTATS PER A PARTICIPAR EN LA VIDA COMUNITÀRIA COM A MEMBRES DE PLE DRET.**
- **TOTES LES PERSONES SÓN CORRESPONSABLES DE LA SEUA RECUPERACIÓ.**
- **EL SUPORT ENTRE IGUALS S'ESTÀ EVIDENCIANT COM UN COMPLEMENT MOLT VALUÓS EN EL PROCÉS DE RECUPERACIÓ.**
- **UNA INSERCIÓ ADEQUADA SUPOSA GENERAR UN SENTIT DE PROPÒSIT I CONNEXIÓ AMB LES ALTRES PERSONES.**

3.2. INTERVENCIÓ EN EL SERVEI

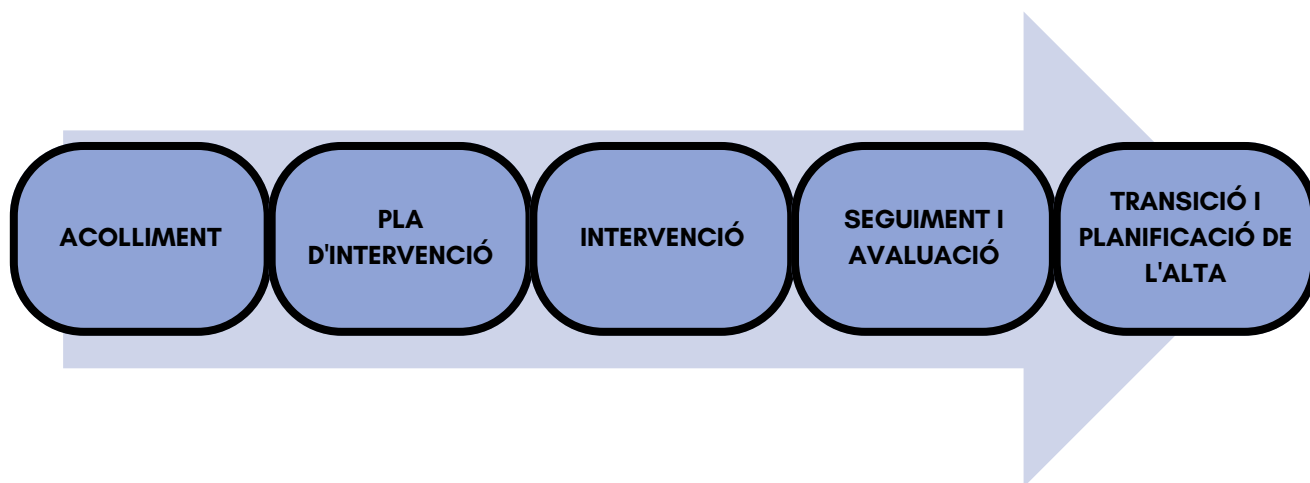

Una de les conseqüències més comunes després d'haver rebut un diagnòstic psiquiàtric, i que més refereixen les persones amb un problema de salut mental i les famílies, consisteix en el fet que, a partir d'aquest moment, tota la vida sembla girar envers aquest problema o sobre l'experiència en els serveis de salut mental. D'alguna manera, senten que aquesta vivència eclipsa qualsevol altra i que les professionals responsables del seu tractament, per la seua qualificació, posseeixen el control de la seua vida.

El fet de rebre un diagnòstic pot, en un primer moment, servir per a orientar la persona en el seu contacte amb els serveis. Tanmateix, en moltes ocasions incideix negativament en el procés de recuperació. Aquesta realitat ha de servir com a reflexió per a modificar maneres de procedir prou arrelades i oferir alternatives en què l'acompanyament i el tracte més igualitari establisquen les bases de la relació.

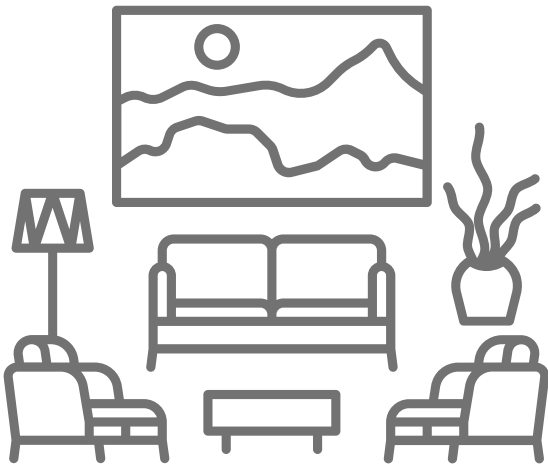
La intervenció en els diferents serveis socio-sanitaris de salut mental implica un enfocament multidisciplinari i progressiu per a poder donar atenció i suport a les persones que els utilitzen.

Encara que les fases poden variar segons el context i les necessitats individuals, és necessari planificar les diferents etapes que formen part del procés.

ACOLLIMENT

Acollir amablement una persona suposa un primer pas per a crear un ambient segur i empàtic, en què es reconega com un ésser individual i únic en un entorn que proporcione seguretat, confiança i diàleg.

El procés d'acolliment s'ha de realitzar de manera escalonada i s'han de distingir dues etapes:

En primer lloc, prèviament a l'ingrés, en què és necessari preparar acuradament els aspectes més formals relacionats amb el funcionament de cada servei i els dirigits a informar, preparar i minimitzar el malestar de la persona usuària.

En segon lloc, la fase de l'ingrés, en què el més important és establir una vinculació sòlida amb la persona, perquè se senta escoltada i acceptada i, al mateix temps, despertar una actitud activa i particip.

ACOLLIMENT... PREVI A L' INGRÉS

El moment d'ingrés d'una persona en un servei de salut mental pot derivar en una situació d'estrés per a ella, perquè produeix sentiments i emocions d'elevada intensitat. És imprescindible prendre consciència d'aquesta situació a què s'enfronta, perquè suposa canvis significatius i produïts simultàniament en diversos aspectes de la persona: en la seua vida, habitatge, hàbits i costums, rutines, ritmes, entorns i persones conegudes. En conseqüència, la necessitat d'un tracte pròxim i empàtic per part de les professionals, que vincule els familiars o persones significatives i que done suport i guia des del primer moment de l'adaptació a la nova situació, es converteix en una funció essencial en la fase d'acolliment.

A continuació, es recullen una sèrie d'actuacions que ajuden a minimitzar l'impacte que suposa l'ingrés en un nou recurs:

RESPECTE A LA PERSONA USUÀRIA:

Prèviament a l'assignació d'una plaça en un recurs específic és important conèixer i tindre en compte les seues preferències.

La informació que es transmeta sobre el recurs assignat ha de ser clara i personalitzada, adaptada a les seues característiques, a fi d'ajudar-la en la decisió de sol·licitud d'ingrés.

En cas de plantejar dubtes o reticències sobre la incorporació al recurs, se li instaria a iniciar el procés d'ingrés i acolliment en un altre moment, a conèixer millor el recurs i a donar-se un temps per a valorar-lo. Si, així i tot, continuara mostrant reticències, se li concediria un temps per a pensar-ho, i se la convocaria a una segona entrevista per a conèixer la seua decisió.

RESPECTE AL SERVEI

Realització de reunions periòdiques en les quals participen els professionals de tots els serveis implicats —Administració, centres residencials i altres recursos i, si és el cas, els equips d'intervenció social de l'entitat local de referència— a fi de valorar la informació de les possibles derivacions tenint en compte les necessitats i metes personals de les persones que cal ingressar, les característiques del recurs i de les persones que hi resideixen.

Valoració de la idoneïtat de la derivació, així com els objectius d'intervenció i les necessitats detectades des de l'equip d'intervenció social i des de la unitat de salut mental de referència, per a iniciar el procés posterior d'ingrés i acolliment de la manera més adequada, cosa que afavoreix la vinculació i la integració de la persona usuària en el recurs.

L'establiment d'un seguiment previ i una valoració multidisciplinària per a identificar variables bàsiques prèvies a l'ingrés (risc d'exclusió social, expectatives i enfocament laboral, consum de tòxics, etc.) de manera que s'iniciï el treball amb la persona abans de l'ingrés, i es garantisca que no es desvincularà del servei per la latència en llista d'espera i que en el moment de l'ingrés farà un aprofitament adequat de la plaça assignada.

Realització d'una primera entrevista amb la persona usuària en un entorn de confiança, que facilite l'intercanvi d'impressions i l'esclariment de dubtes sobre el recurs en qüestió.

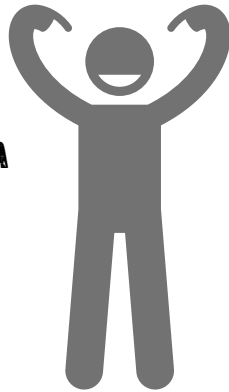
Si és el cas, una segona entrevista en el centre o un altre servei assignat perquè la persona usuària i les persones reunides puguin conèixer el recurs abans de l'ingrés.

Facilitació a professionals de referència del recurs triat per la persona, prèviament a l'ingrés i amb suficient antelació, de la informació necessària per a planificar el seu ingrés i acolliment.

L'objectiu principal d'aquesta fase és garantir que l'acolliment de la persona usuària en aquest nou servei es realitza en unes condicions de proximitat que li aporten tranquil·litat i seguretat, l'ajuden a dissipar els seus temors i, per tant, faciliten la seua incorporació al recurs.

RESPECTE A LA PERSONA USUÀRIA

La incorporació (o el procés d'adaptació en el cas de CEEM) al recurs s'ha de realitzar d'una manera progressiva que permeti a la persona usuària conèixer el recurs i el funcionament d'aquest.

Cada persona presenta ritmes diferents en l'adaptació a la nova situació de vida. En conseqüència, el procés d'acompanyament s'haurà d'adequar quant a duració i accions a les necessitats específiques de la persona, i determinades de manera conjunta amb ella la continuïtat o la finalització dels suports específics.

Oferir un tracte personalitzat en l'acolliment durant tot el procés facilita el suport emocional, la solució de dubtes i problemes en el període d'ingrés, i ajuda a reduir la sensació d'angoixa davant la incertesa de situacions noves. Escoltar amb respecte, de manera plena i sense interferències, observar de manera activa, aprendre del que "ens diu", així com ser acurades i respectar els espais personals de la persona, permet una incorporació menys traumàtica al nou recurs.

Es facilitarà que conega la unitat de convivència en què residirà, les dependències, les estades personals, les persones amb què conviurà i les professionals amb les quals tractarà.

Es prestarà especial atenció als gustos, preferències i concreció d'activitats que la motiven, amb atenció a les seues manifestacions tant verbals com no verbals.

Es cuidaran tots els aspectes relacionats amb la intimitat i la privacitat en un entorn de persones convivents, i s'adequarà el tracte professional al que la persona sol·licita i/o requereix per a no vulnerar els seus drets.

RESPECTE AL SERVEI

Cada centre o servei haurà de disposar d'un comitè de benvinguda format per una professional i una persona usuària que realitzi el procés de presentació a la resta d'usuàries i professionals. Aquesta persona usuària també serà la referent en la qual recolzar-se per a l'adaptació durant les primeres setmanes en el centre.

La professional d'acolliment se seleccionarà tenint en compte les característiques de la persona usuària. El procés d'acolliment podrà durar un mes aproximadament; posteriorment, la professional de referència, així com la persona acompanyant, compartiran la informació recollida amb l'equip tècnic.

Es procurarà la informació relativa inherent a l'ingrés: la unitat de convivència, les dependències, les normes de funcionament i convivència del servei, els canals de comunicació i participació, les activitats i altres qüestions necessàries que faciliten l'adaptació. S'informarà de manera comprensible de tots els aspectes sobre drets i obligacions recollits en el Reglament de règim intern del centre.

La informació que es transmet es farà en un llenguatge senzill i precís, que en facilite la comprensió, i es proporcionarà per escrit els aspectes de més rellevància. S'hauran de generar relacions i espais en què la persona se senta segura per a expressar dubtes sobre les activitats que cal realitzar.

S'avaluarà de manera periòdica el procés d'adaptació de la persona al centre o servei, el seu benestar i satisfacció durant el període d'ingrés, es recaptarà la seua opinió, la del professional de referència i la família i/o persones de referència.

Es realitzarà una bona planificació de les entrevistes i/o cites amb els diferents professionals de manera que s'eviten esperes molestes i es facilitaran els espais d'intervenció individual. La coordinació entre els professionals és essencial per a evitar preguntes repetides i indagar sobre els mateixos aspectes; s'ha de procurar que siguin els professionals els que es desplacen a l'espai en què es troba la persona usuària.

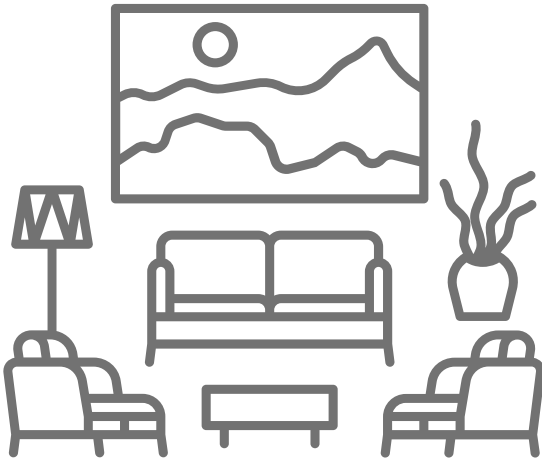
Una part important en l'inici del procés d'acompanyament i l'adhesió necessària per a això, la constitueix decidir i consensuar conjuntament (no imposar ni assignar) les activitats que cal realitzar durant aquest període i que la persona usuària en tinga clara la finalitat. Promoure el paper actiu i d'autodeterminació de la persona en el procés de recuperació.

PLA D'ATENCIÓ

Tots els serveis han de disposar d'una eina de planificació i organització de la intervenció de manera personalitzada, des d'una visió holística sempre consensuada amb la persona, i el contingut de la qual recull una sèrie de variables: objectius, àrees d'actuació, experiències que cal propiciar, programes i activitats, suports necessaris i grau d'intensitat, temporalització, professionals implicats.

Aquest instrument estratègic és el denominat Pla d'atenció individualitzat.

Per **pla d'atenció individualitzat (PAI)** s'entén un procés sistemàtic i interdisciplinari que, des de la bona pràctica professional, té per objecte garantir la millora de la qualitat de vida de cada persona usuària.

EL PAI PERTANY A LA PERSONA i és per això que ha de ser consensuat amb ella.

El desenvolupament del PAI ve determinat per una sèrie d'apartats seqüenciats que donen coherència i continuïtat a les intervencions que es vagen a realitzar.

<p>AVALUACIÓ PRÈVIA</p>	<ul style="list-style-type: none"> •Se centrarà en les fortaleses de la persona que seran utilitzades com a eines de millora. •La finalitat és realitzar una projecció de l'acompanyament que es precisa per a desenvolupar les potencialitats i fer front a les dificultats. •Es partirà d'una valoració de l'entorn domiciliari i comunitari, perquè permet a les professionals ressituar-se i poder estar presents en el context comunitari des d'aquesta primera etapa. •És bàsica una coordinació interdisciplinària entre totes les professionals del servei que participen en l'avaluació per a contrastar tota la informació, tant la que es recull com la que s'obté per mitjà de l'observació. •Propiciar una fase d'adhesió en què de manera simultània totes les persones professionals de l'equip puguen conèixer la persona usuària enforteix el procés d'avaluació i garanteix un inici d'intervenció conjunt i consensuat.
<p>ELABORACIÓ</p>	<ul style="list-style-type: none"> •Es fonamenta en els anhels de la persona; és ella la que marca els objectius que es pretenen aconseguir en funció de la seua situació vital, les necessitats, els projectes i les expectatives. •Ha de donar resposta a cadascuna de les seues necessitats, per la qual cosa, des del primer moment, cada persona ha de veure's formant part i sent protagonista del procés de recuperació. •S'ha de preservar la presa de decisions personals, i si és el cas familiars (no decidim per elles), perquè cada persona done un sentit a la seua vida. •Facilitarà la responsabilització de la persona perquè pugua créixer en entorns i oportunitats reals, i es respectarà sempre el seu dret a equivocar-se.
<p>DESENVOLUPAMENT</p>	<ul style="list-style-type: none"> •Es buscarà l'equilibri entre totes les àrees vinculades a la qualitat de vida, amb l'enteniment que cadascuna és clau per al projecte de vida: benestar emocional, benestar físic, benestar material, relacions interpersonals, inclusió social, autodeterminació, drets i desenvolupament personal. •S'haurà de respectar els temps de cada persona i facilitar espais de treball directe, assegurar la confidencialitat i el respecte que cada persona es mereix. Aquests mínims irrenunciables deuen també adaptar-se a la nostra intervenció en l'entorn comunitari. •Es garantirà la consecució dels objectius mitjançant la intervenció en programes específics (individuals o grupals), els sistemes de suport, la coordinació entre totes les agents implicades, l'adequada derivació i seguiment a altres programes de recursos i la revisió contínua dels objectius del PAI. •La documentació recollida en el Pla d'atenció individualitzat ha de complir les exigències normatives en matèria de protecció de dades. Les professionals amb accés a aquesta informació estan obligades a garantir-ne la confidencialitat.

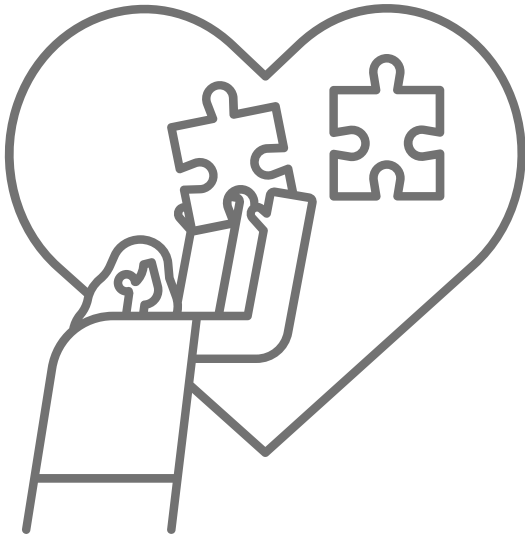

COORDINACIÓ	<ul style="list-style-type: none"> • S'abordarà sempre la intervenció des de l'equip, amb la utilització d'un llenguatge comú entre totes les professionals implicades. • La labor de les professionals és respectar, acompanyar i facilitar aquest procés. <p>.En la designació de la persona professional de referència es tindran en compte les preferències de la persona usuària i la vinculació que hi haja.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aquesta professional serà la que, des d'un vincle estret, acompanyarà la persona i la seua família i coordinarà les oportunitats i els suports per a aconseguir els objectius personals que redunden en una millor qualitat de vida. <p>.Haurà de conèixer les preferències i fortaleces de la persona per a dotar-la de protagonisme en les activitats que es realitzen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Es responsabilitzarà que la coordinació entre les professionals que intervenen en aquest procés (tant a escala interna com externa) siga coherent i garantisca la continuïtat de les cures i suports.
SEGUIMENT I AVALUACIÓ	<ul style="list-style-type: none"> • Periòdicament es realitzarà una retroacció dels avanços aconseguits. • Es procedirà a la revisió integral dels reptes, metes i desitjos plantejats per la persona inicialment i s'ajustaran els propòsits aconseguits, les expectatives que han canviat o els nous projectes que s'incorporen en el procés.

És essencial retornar a la persona usuària una narració de la seua història de vida que siga comprensible i dinàmica, oberta al canvi, a l'avanç i a la possibilitat d'optar a una vida més autònoma i independent; s'ha d'abandonar el concepte diagnòstic perquè comporta identificació amb el problema de salut i cronificació.

IMPLEMENTACIÓ DE L' ATENCIÓ

Aquest document no pretén descriure els programes i protocols que són exigibles als centres i programes de serveis socials per a persones amb problemes de salut mental, perquè ja estan recollits en el Decret 27/2023, de 10 de març, del Consell, i en la literatura abundant que hi ha sobre aquest tema.

La finalitat d'aquest apartat és ressaltar les actituds, maneres de procedir, iniciatives i actuacions, tant en les intervencions de les professionals com en la planificació i organització dels programes, que afavorisquen i propicien un clima de confiança i seguretat capaç de generar interaccions vàlides que faciliten a les persones usuàries aconseguir més inclusió en la seua comunitat com a membres actius de ple dret.

INTERVENCIONS

La implementació d'intervencions adequades és fonamental per a oferir suport i ajudar les persones a recuperar la seua funcionalitat i millorar la seua qualitat de vida. No obstant això, la implementació reeixida dels programes demana identificar millors pràctiques en l'execució.

En la selecció dels programes o altres intervencions s'atendrà tant les preferències de la persona usuària com a les seues necessitats, i s'assignarà un mínim de programes significatius.

S'oferiran diverses propostes d'activitats en un mateix horari, perquè les persones les puguin seleccionar segons els seus interessos.

S'oferirà un tracte personalitzat que ajude a enfortir el vincle mitjançant un seguiment continu en la realització de les diferents activitats.

Es prioritzarà i es procurarà la participació de les persones en totes les intervencions individuals o col·lectives que siguin oferides des de l'entorn comunitari.

S'evitarà el desenvolupament d'activitats o programes que tendisquen a l'aïllament, tant individual com grupal, i que puguin agreujar l'estigma.

En les intervencions es tindrà en compte no sols la persona usuària, sinó també les persones de referència

S'haurà d'establir una vinculació amb les persones significatives de la persona usuària i valorar les seues expectatives, les creences i el nivell de motivació.

Es fomentaran interaccions en què la diferència la marquen les funcions assignades i no la jerarquia basada en el poder, amb la cerca d'espais i temps compartits en la dinàmica del recurs, que fomenten una relació més igualitària.

Es realitzaran acompanyaments i un seguiment pròxim en les interaccions de les persones usuàries amb els recursos comunitaris per a previndre i/o mediar en la resolució de possibles conflictes i, amb això, possibilitar canvis en les percepcions que la comunitat té respecte a les persones que presenten un problema de salut mental.

Es mantindrà la perspectiva de gènere i de cicle vital en els programes que s'implementen.

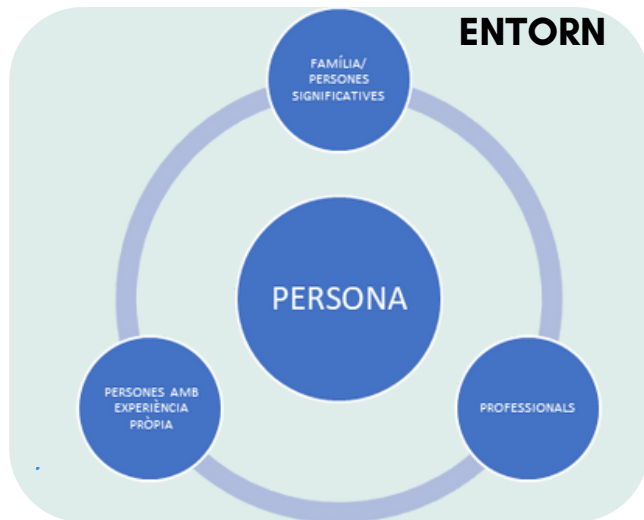
Les eines metodològiques ajuden en la planificació de les intervencions i les doten de sentit, cosa que permet a les professionals desenvolupar estratègies d'acompanyament adaptades a les necessitats i circumstàncies úniques de cada persona.

A continuació, s'han seleccionat una sèrie d'estratègies orientades a garantir un tracte digne en l'atenció i el respecte dels drets de les persones usuàries.

- **Model metodològic d'atenció centrat en la persona i continuïtat de les cures i suports.**
- **Document de planificació anticipada de decisions (PAD): cada persona haurà de disposar d'un PAD que incloga un pla de suports preventiu que permeta acompanyar-la des de la prevenció i l'anticipació de les recaigudes i crisis, i així poder garantir un projecte de vida assolible.**
- **Pla d'erradicació de pràctiques coercitives: cada servei disposarà d'aquest pla, a fi de garantir un tracte digne i respectuós, tal com recull la Convenció de Drets Humans i la resta de normativa aplicable.**
- **Intervencions grupals: s'advocarà per un increment d'aquestes intervencions perquè presenten més beneficis en comparació amb la teràpia individual, com el suport social, la retroalimentació dels membres del grup, l'oportunitat de practicar habilitats en un ambient segur i la reducció de la sensació d'aïllament.**
- **Utilització d'un llenguatge respectuós com a agent de canvi i eina per a modificar creences i prejudicis.**
- **Donar valor i posar en ús la figura de la persona usuària com a professional experta capaç de participar en determinats aspectes del funcionament del centre.**
- **Grups d'ajuda mútua (GSM), com a espai en el qual les persones que comparteixen el mateix problema intercanvien experiències i punts de vista. Aquests grups estan basats en l'horitzontalitat de les relacions i la igualtat de les persones que els constitueixen.**
- **Procediment de queixes i reclamacions sobre la dinàmica convivencial i estructural que siga accessible i que permeta promoure una actitud activa com a usuària.**
- **Utilització d'instruments factibles i assegurances que garantisquen el dret de les persones usuàries a l'expressió de la seua identitat i orientació sexual.**
- **Formació contínua a les professionals, amb la generació d'espais de trobada per a compartir vivències.**

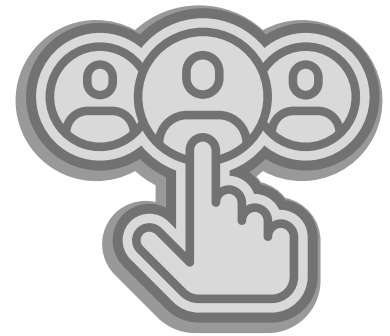
AGENTS IMPLICADES

L'acompanyament a les persones amb un problema de salut mental greu en els diferents serveis socio-sanitaris és un procés complex que involucra diversos agents i professionals d'aquest àmbit.

Pel que fa a les **PROFESSIONALS**, una bona intervenció requerirà sempre la disposició d'equips de diversos professionals i interdisciplinaris que donen resposta a la realitat biopsicosocial de l'ésser humà.

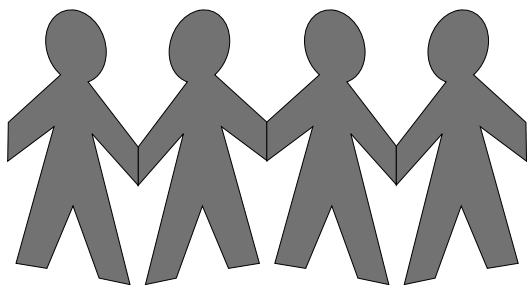
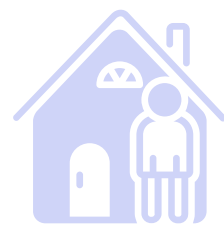
L'equip ha de ser flexible, compromès i adaptat als canvis; s'ha d'apostar sempre per conciliar els punts de vista contraris des del respecte i mantindre sempre en el centre de les decisions les persones usuàries. És bàsic que tots els membres treballen cap a un mateix objectiu, cooperant entre ells, de manera que els esforços es vegem multiplicats.

La persona professional ha de situar-se en una posició d'estar amb la persona amb un problema de salut mental greu, en un espai de voler comprendre des de l'horitzontalitat, de conèixer i actuar des de dins i no com a mera investigadora externa. Les sinergies que es generen en el procés de recuperació han de sustentat-se en una interacció oberta, basada en la confiança i l'honestedat; cal abandonar la relació paternalista i de superioritat de la professional sobre la persona usuària per a aconseguir resultats millors quant a la motivació en la participació de la persona que utilitza els serveis.

És fonamental que les professionals modifiquen la visió sobre la persona com a subjecte passiu que rep una atenció per a passar a considerar-la una **PERSONA EXPERTA** i assumir l'experiència que aporta com un valor que incideix positivament en el procés de recuperació. El suport entre iguals o suport mutu es basa en una relació de prestar i rebre ajuda, de comprendre la situació de l'altra persona amb empatia i a partir de la pròpia experiència emocional i psicològica, en què les persones són capaces de fer-se costat les unes a les altres sense les constriccions que hi ha en la relació tradicional (professional-usuària).

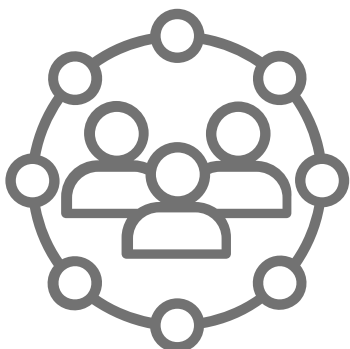
FAMÍLIA O ALTRES PERSONES AMB VINCULACIÓ AFECTIVA: la participació de les famílies o altres persones significatives constitueix un factor clau en el procés de recuperació de la persona amb un problema de salut mental, perquè afavoreix més comprensió i suport, una reducció de l'estrés i l'ansietat, crear un entorn segur i positiu, sense judicis ni desqualificacions.

La relació amb els serveis s'ha de considerar des d'una doble perspectiva:

En primer lloc, com a agents de suport de la intervenció i figures clau en el procés d'acompanyament, que faciliten l'adhesió i la vinculació de la persona amb problemes de salut mental greu a la intervenció. Per a fer-ho, són necessaris canals de comunicació fluids, basats en el respecte i la confiança amb les professionals, fent participants les famílies i persones en la presa de decisions, en què se senten escoltades i validades, sempre que la persona usuària així ho expresse.

En segon lloc, amb la construcció d'una xarxa de suport entre famílies que supose un espai en què compartir experiències. Les vivències que es generen al voltant dels problemes de salut mental greu impacten en el context relacional i provoquen sentiments de soledat, incertesa i ansietat. És beneficiós generar espais d'escolta i assessorament que permeten capacitar les persones de l'entorn més significatiu perquè aquest es convertisca en un espai segur i amable, capaç de crear sinergies positives que faciliten la interacció i la inclusió en la comunitat.

COORDINACIÓ

La coordinació ha de servir per a col·laborar conjuntament en benefici de la persona usuària. Perquè aquesta col·laboració siga efectiva s'ha de donar una comunicació clara entre totes les professionals implicades. D'aquesta manera, es fomenten espais de comunicació i bones pràctiques entre professionals.

La coordinació ha d'establir-se des de dos àmbits:

Intern, entre totes les professionals i altres agents que acompanyen en els processos d'intervenció de cada servei, perquè el treball conjunt garanteix que els objectius expressats en el projecte de vida de la persona es puguin aconseguir.

Extern, amb la involucració de tots els sectors rellevants (amb competències en matèria de salut, educació, ocupació, formació, habitatge, jurídica...) de manera que es facilite la connectivitat de tots els recursos comunitaris disponibles amb la persona. En conseqüència, es fomentarà la creació de xarxes entre entitats de l'àmbit de la salut mental en les diferents àrees administratives (departaments de serveis socials i/o de salut), i que al seu torn donen lloc a la creació de les comissions de treball respectives.

L'avaluació és l'instrument que ens permet conèixer de manera sistemàtica i objectiva la pertinència, l'eficàcia i l'èxit dels programes i les intervencions que s'han desenvolupat durant un període determinat de temps, amb la finalitat de prendre decisions sobre aquests. A més de valorar-ne els resultats, ens ajuda a identificar els aspectes susceptibles de millora.

Prèviament al procés d'avaluació, s'han d'especificar els criteris, indicadors i estàndards de qualitat que permeten realitzar una anàlisi comparada de l'evolució i millora dels serveis prestats. A més, aquests indicadors, siguin de resultat o de procés, hauran de ser flexibles i estar subjectes a modificacions.

L'avaluació haurà de referir-se especialment als resultats i l'impacte dels serveis en la dignitat i qualitat de vida de les persones usuàries, tenint en compte fins a quin punt les actuacions que es duen a terme repercuteixen en elles.

Durant el procés s'utilitzaran les eines i mecanismes, generalment de caràcter qualitatiu, que permeten recollir la perspectiva de les persones usuàries, els familiars i les persones professionals (entrevistes, enquestes, òrgans de participació, etc.), a més d'habilitar espais i temps específics en què periòdicament es desenvolupen trobades de reflexió que permeten valorar el treball realitzat, modificar els aspectes que no funcionen i, si és el cas, proposar millores en l'atenció.

Aquest procés d'avaluació es veurà enrobustit si quan es desenvolupa s'utilitzen mecanismes d'observació externs per a garantir-ne l'objectivitat.

TRANSICIÓ I PLANIFICACIÓ DE L'ALTA

Els processos de transició i alta en qualsevol servei de salut mental, i especialment en els centres residencials, són processos importants per a la persona perquè suposa abandonar un entorn conegut i estructurat per a continuar la recuperació en un altre lloc diferent. Aquestes etapes impliquen una planificació acurada i una coordinació adequada per a garantir una transició reeixida i un suport continu.

A continuació, es descriuen alguns aspectes clau en la transició i l'alta en els serveis de salut mental.

<p>AVALUAR</p> 	<p>És essencial realitzar una valoració exhaustiva de la preparació, la motivació i les expectatives de la persona per a abandonar el recurs de salut mental. Aquesta avaluació ajuda a determinar si està llesta per a la transició, si els objectius que es van establir s'han aconseguit i quina mena de suport addicional podrà necessitar.</p>
<p>PLANIFICAR</p> 	<p>S'ha de planificar amb anticipació per a assegurar una transició sense problemes. Això implica establir un pla individualitzat en què es prevegen les estratègies de suport continu, els serveis posteriors a l'alta i qualsevol altra necessitat específica de la persona. S'han d'involucrar tant la persona com la seua xarxa de suport en la planificació, per a assegurar que s'aborden totes les necessitats rellevants.</p>
<p>APODERAR</p> 	<p>A la persona i la seua xarxa de suport amb el coneixement i les eines adequades per a aconseguir una transició reeixida i una recuperació contínua. La informació sobre l'ús que fa del temps de vida, les seues relacions importants, la gestió dels símptomes, les estratègies d'afrontament, els signes de recaiguda, els recursos de la comunitat i les formes d'accés, així com l'acompanyament durant el procés de transició, ajuda a generar sentiments de seguretat i vàlua en la persona. A més, contribuir al fet que la persona s'apodere significa també escoltar-la i ajudar a gestionar les incerteses i les pors que els nous reptes li generen durant aquest procés de trànsit.</p>
<p>COORDINAR</p> 	<p>Una coordinació adequada evita esclatxes en l'atenció. Coordinació amb els serveis sanitaris d'atenció primària i salut mental, els serveis d'habitatge, els programes d'ocupació o educació, els recursos socials i altres recursos comunitaris.</p>
<p>SEGUIMENT</p> 	<p>Després de l'alta és important mantindre un seguiment regular i oferir suport continu per a garantir que la persona s'adapta bé i que rep els serveis i recursos necessaris. Això pot implicar acompanyaments, visites de seguiment i contactes regulars entre l'equip professional i la persona usuària i els familiars i/o persones significatives, ajustos en el pla de transició segons siga necessari i accés a serveis de suport comunitari.</p>

RECORDA QUE

- **ÉS IMPORTANT QUE LES PROFESSIONALS DE REFERÈNCIA DEL RECURS ASSIGNAT, PRÈVIAMENT A L'INGRÉS I AMB L'ANTELACIÓ SUFICIENT, TINGUEN LA INFORMACIÓ NECESSÀRIA PER A PLANIFICAR L'INGRÉS I L'ACOLLIMENT DE LA PERSONA USUÀRIA.**
- **EN EL MOMENT DE L'INGRÉS A UN NOU RECURS, LA PERSONA S'ENFRONTA A UNA SITUACIÓ D'ELEVADA INTENSITAT EMOCIONAL PERQUÈ COMPORTA LA PÈRDUA D'UN ENTORN I UNES RUTINES CONEGUDES. ÉS PER AIXÒ QUE ÉS NECESSARI PLANIFICAR ACURADAMENT EL PROCÉS I UTILITZAR EINES PER A REDUIR L'ESTRÉS.**
- **UNA RELACIÓ OBERTA I BASADA EN LA CONFIANÇA I L'HONESTEDAT, QUE ABANDONE LA RELACIÓ PATERNALISTA I DE SUPERIORITAT DE LA PROFESSIONAL SOBRE LA PERSONA USUÀRIA, POT ACONSEGUIR MILLORS RESULTATS QUANT A LA MOTIVACIÓ EN LA PARTICIPACIÓ DE LA PERSONA QUE UTILITZA ELS SERVEIS.**
- **LA PRESA DE DECISIONS ÒPTIMA S'ACONSEGUEIX QUAN ES CONSTRUEIX SOBRE LA BASE DE LES EVIDÈNCIES MÉS RELLEVANTS, LES PREFERÈNCIES PERSONALS I ELS VALORS DE LES PERSONES USUÀRIES DELS SERVEIS.**
- **PRINCIPIS COM CULTIVAR L'EMPATIA, ESCOLTAR ACTIVAMENT, APRENDRE DE LES EXPERIÈNCIES POSITIVES, DINAMITZAR RELACIONS MÉS SIMÈTRIQUES I MENYS JERÀRQUICHES, AIXÍ COM FACILITAR LA CREACIÓ DE XARXES SOCIALS PERMANENTS, HAN DE FORMAR PART DE L'ADN DE CADA SERVEI.**
- **ES TRACTA DE CREAR OPORTUNITATS PER A SENTIR-SE PART D'UN CONTEXT D'IGUALS I DE SUPORT SOCIAL QUE PERMETI L'EIXIDA DELS CENTRES I/O ALTRES RECURSOS AMB SEGURETAT I CONFIANÇA.**

4. EXEMPLES DE BONES PRÀCTIQUES

Les actuacions que a continuació es recullen constitueixen una mostra xicoteta de les desenvolupades per les diferents administracions, serveis, associacions i altres col·lectius de l'àmbit de la salut mental de la Comunitat Valenciana, per a facilitar i acompanyar les persones amb un problema de salut mental greu en el procés d'inclusió en la comunitat.

NOM	ENTITAT
CONVIVINT PER A LLUITAR CONTRA L' ESTIGMA	*IVASS.CEEM ALBOCÀSSER
EN PRIMERA PERSONA: EXPERTES EN SALUT MENTAL	ASSOCIACIÓ ASIEM
GRUPS AUTOGESTIONATS D'OCI I PARTICIPACIÓ COMUNITÀRIA (HUI PER TU//MENTS OBERTES)	FUNDACIÓ ADIEM
ESPÍGOL FEST	ASSOCIACIÓ ÀMBIT
SERVEI D'ATENCIÓ I SEGUIMENT PER A LES PERSONES AMB PROBLEMES GREUS DE SALUT MENTAL (SASEM)	EELL/*VI.C.I.P.I.
PROGRAMA DE ACOMPANYAMENT DOMICILIARI (PAD)	FUNDACIÓ MAIDES
DONES LLUM. UNA EXPERIÈNCIA DE GRUPS D'ACOMPANYAMENT PSICOSOCIAL COMUNITARI	EELL/*C.S.U.S.P.
PROGRAMA DE DRETS HUMANS I CONDICIONS DE VIDA	FUNDACIÓ MANANTIAL
RECUPERANT AMB L'ESPORT	SPORTSA
CESAM ART I SALUT MENTAL	*CREAP

*IVASS: INSTITUT VALENCIÀ DE SERVEIS SOCIALS

*VI.C.I.P.I.: VICEPRESIDÈNCIA I CONSELLERIA D'IGUALTAT I POLÍTiques INCLUSIVES

*C.S.U.S.P.: CONSELLERIA DE SANITAT UNIVERSAL I SALUT PÚBLICA

*CREAP: CENTRE DE REFERÈNCIA ESTATAL D'ATENCIÓ PSICOSOCIAL A PERSONES AMB TMG

CONVIVINT PER A LLUITAR CONTRA L'ESTIGMA

CEEM ALBOCÀSSER

DESCRIPCIÓ

Amb motiu de la celebració del Dia Mundial de la Salut Mental, s'han organitzat diferents activitats i dinàmiques de grup en les quals participen conjuntament les persones residents i els alumnes del col·legi públic de la localitat.

Les activitats es duen a terme en les instal·lacions de la residència per a desestigmatitzar el recurs i els prejudicis establits al llarg dels anys per les persones de la localitat.

A QUI VA DIRIGIT

Alumnat d'infantil i primària de la localitat.

OBJECTIUS

Eliminar l'estigmatització del recurs i de les persones que hi viuen.

- Normalitzar la convivència.
- Facilitar l'educació en igualtat.
- Eliminar les idees estereotipades dels familiars de les xiquetes i xiquets mitjançant l'exposició de l'experiència viscuda.

ACTUACIONS

Es proposen diferents activitats segons de l'edat dels xiquets i xiquetes i dels gustos i preferències de les persones residents:

- Dinàmica de presentació grupal "la pilota preguntona".
- Partit de futbol, els equips estaran formats per alumnes i persones residents.
- Pintura en comú de dos llenços que després s'exposaran en els corredors del col·legi.
- Contacontes (El monstre de colors, Elmer, Sensibles).
- Cuinar postres saludables (batuts de fruita).
- Comiat conjunt amb la cançó "Una mirada diferent" i activitat amb globus.

RECURSOS

- Humans: professionals del recurs amb el suport de les mestres i els mestres del col·legi.
- Materials: tots els necessaris per a dur a terme les activitats proposades.

AVALUACIÓ

Es valora la satisfacció i el canvi de perspectiva dels alumnes i del professorat que els ha acompanyat per mitjà d'un qüestionari senzill

RESULTATS

Visió més positiva de les idees associades als problemes de salut mental.

- Tracte més igualitari.
- Disminució de les percepcions i idees estereotipades.

EN PRIMERA PERSONA: EXPERTES EN SALUT MENTAL

ASSOCIACIÓ ASIEM

DESCRIPCIÓ

Projecte combinat de formació i ocupació que consisteix a legitimar el coneixement que posseeixen les persones amb un problema greu de salut mental pel mer fet de ser pacients, i aprofitar la seua capacitat per a integrar-se dins de l'organització sanitària pública, a fi de millorar el coneixement de la malaltia i el maneig dels serveis per part d'altres persones usuàries en unitats de salut mental públiques i ajudar-los a trobar el camí de la recuperació sota la metodologia peer to peer.

A QUI VA DIRIGIT

A persones amb problemes greus de salut mental ateses en les unitats de salut mental públiques dels cinc departaments de salut de València (Clínic-Malvarosa, CHGUV, Dr. Peset, Arnau de Vilanova-Llíria i La Fe) als familiars, a les professionals sociosanitàries de la salut mental pública valenciana i a les persones sòcies d'ASIEM que participen en el programa d'ocupació i formació de l'entitat.

OBJECTIUS

Sobre la base de la premissa "l'ocupació és salut" el projecte pretén complir un doble objectiu. D'una banda, fomentar l'ocupació de persones amb PGSM per les altes taxes de desocupació que hi ha en l'actualitat (prop del 83 %); d'altra banda, millorar la qualitat de vida d'altres pacients i les famílies amb l'oferiment de suport mutu entre iguals des de l'experiència en primera persona en unitats de salut mental públiques en col·laboració amb els equips sociosanitaris d'aquests centres de salut.

ACTUACIONS

Des de 2017, aquesta figura ja es troba en l'àrea d'ocupació i formació d'ASIEM amb funcions com: acompanyament en el procés acadèmic i/o formatiu, suport en les seues necessitats, incentivar al llarg del procés i mediar, si és el cas, entre les diferents persones implicades, suport en l'estudi...

Des de l'any 2019, dins de les unitats de salut mental públiques i sota la supervisió de la coordinadora d'ASIEM i els equips sociosanitaris de les USM, es desenvolupa el suport i l'acompanyament en diferents tasques: preparació d'aliments (elaboració i preparació de menús, compra en comerços...); suport per a la utilització de les noves tecnologies (aplicacions informàtiques: Word, maneig del telèfon mòbil); acompanyament en diverses activitats quotidianes i/o d'oci i temps lliure (tallers, voluntariat, trobades, utilització de mitjans de transport públic...); suport en les gestions amb diferents entitats i organismes públics; acompanyament i seguiment en el procés de recuperació (telefònic, telemàtic, d'AVDB, AVDI, somni i alimentació...), i acompanyaments domiciliaris puntuals (a sol·licitud del professional amb signatura d'un consentiment per part de la família / persona usuària).

EN PRIMERA PERSONA: EXPERTES EN SALUT MENTAL

ASSOCIACIÓ ASIEM

RECURSOS

Humans: conformen la plantilla d'ASIEM onze tècniques de suport mutu (TeAM), una psicòloga que coordina el projecte juntament amb el vocal d'ús de la Junta Directiva d'ASIEM, amb un psiquiatre i un infermer especialista en salut mental, aquests tres últims de manera voluntària.
Materials: telèfons intel·ligents i portàtils.

AVALUACIÓ

S'ha dut a terme anualment per mitjà de qüestionaris anònims que han realitzat les persones participants i principals beneficiàries, pacients d'USM públiques amb la finalitat d'avaluar de manera qualitativa la necessitat i qualitat del projecte en el qual participaven de manera activa, així com l'eficàcia dels GSM. El 77,8 % dels i les pacients reconeix molt important la figura de les TeAM en el procés de la seua recuperació i un 84,2 % la necessitat de poder participar en un GSM. S'han recollit suggeriments de millora que s'han posat en marxa al llarg dels anys.

RESULTATS

ANY	Nº DE TEAM'S	CENTRES EN ELS QUALS PRESTEN SERVEI	GSM (GRUPS DE SUPORT MUTU)	ATENCIIONS INDIVIDUALS
2019	3	ASIEM-USM MALVARROSA	1 GSM 15 PARTICIPANTS	140 ATENCIONS A 18 PERSONES USUÀRIES
2020	5	ASIEM-USM MALVARROSA I USM PERE BONFILL	3 GSM 27 PARTICIPANTS	560 ATENCIONS A 32 PERSONES USUÀRIES
2021	7	ASIEM-USM MALVARROSA , USM PERE BONFILL I CENTRE DE SALUT FONT DE SANT LLUIS	4 GSM 42 PARTICIPANTS	3.500 ATENCIIONS A 68 PERSONES USUÀRIES
2022	11	ASIEM-USM MALVARROSA , USM PERE BONFILL, CENTRE DE SALUT FONT DE SANT LLUIS ,CENTRE DE SALUT GODELLA I CENTRE DE SALUT TRINITAT	6 GSM 67 PARTICIPANTS	5.547 ATENCIIONS A 356 PERSONES USUÀRIES

GRUPS AUTOGESTIONATS D'OCI I PARTICIPACIÓ COMUNITÀRIA (HUI PER TU//MENTS OBERTES)

FUNDACIÓ ADIEM

DESCRIPCIÓ

Grups formats per persones amb experiència pròpia en salut mental que realitzen diverses activitats d'oci i voluntariat en la comunitat, que elles mateixes elegeixen, gestionen i planifiquen. Les mateixes persones que configuren el grup, sense direcció professional, són les que han d'explorar les seues àrees d'interés, descobrir mitjançant suport mutu noves aficions i motivar a altres persones des de la seua legitimació a participar activament en la comunitat. Entre les funcions del grup es troben les d'organitzar les activitats, la convocatòria d'aquestes, el seguiment, així com la coordinació amb els recursos comunitaris que es requereixen, fomentar la participació i dotar de protagonisme en l'activitat.

El grup sol tindre una estructura fixa de persones que participen en el projecte, al qual s'inclouen unes altres segons l'activitat planificada.

A QUI VA DIRIGIT

Qualsevol persona amb un problema de salut mental interessada a generar noves xarxes socials i incrementar la seua participació en l'entorn comunitari.

OBJECTIUS

- Reduir la soledat de les persones amb un problema de salut mental.
- Reforçar la xarxa social de manera sostenible.
- Generar vincles més sòlids amb la comunitat.
- Aportar de manera positiva al seu entorn comunitari (per mitjà de les activitats de voluntariat).

ACTUACIONS

Es facilita l'espai per a la realització dels grups. En les sessions grupals es promouen activitats d'interés per a les persones participants en les quals progressivament es van involucrant altres persones interessades; s'identifiquen les accions necessàries i es planifica l'activitat. En el cas de requerir alguna mena d'assessorament o suport tècnic se sol·licita.

Exemples d'activitats realitzades:

- Vesprada en l'spa.
- Ajuda en la construcció d'una tanca per a l'espècie protegida del corriol.
- Activitat de voluntariat.
- Vesprada de cinema.
- Vesprada de platja.
- Col·laboració amb el rober municipal.
- Desdejunis de diumenge.
- Col·laboració en les activitats socials municipals (fogueres, fires d'ONG...).

GRUPS AUTOGESTIONATS D'OCI I PARTICIPACIÓ COMUNITÀRIA (HUI PER TU//MENTS OBERTES)

FUNDACIÓ ADIEM

RECURSOS

Espai per a facilitar la reunió dels grups i el material precís per a l'organització de l'activitat (telèfon, ordinador amb accés a internet, material d'oficina...).

AVALUACIÓ

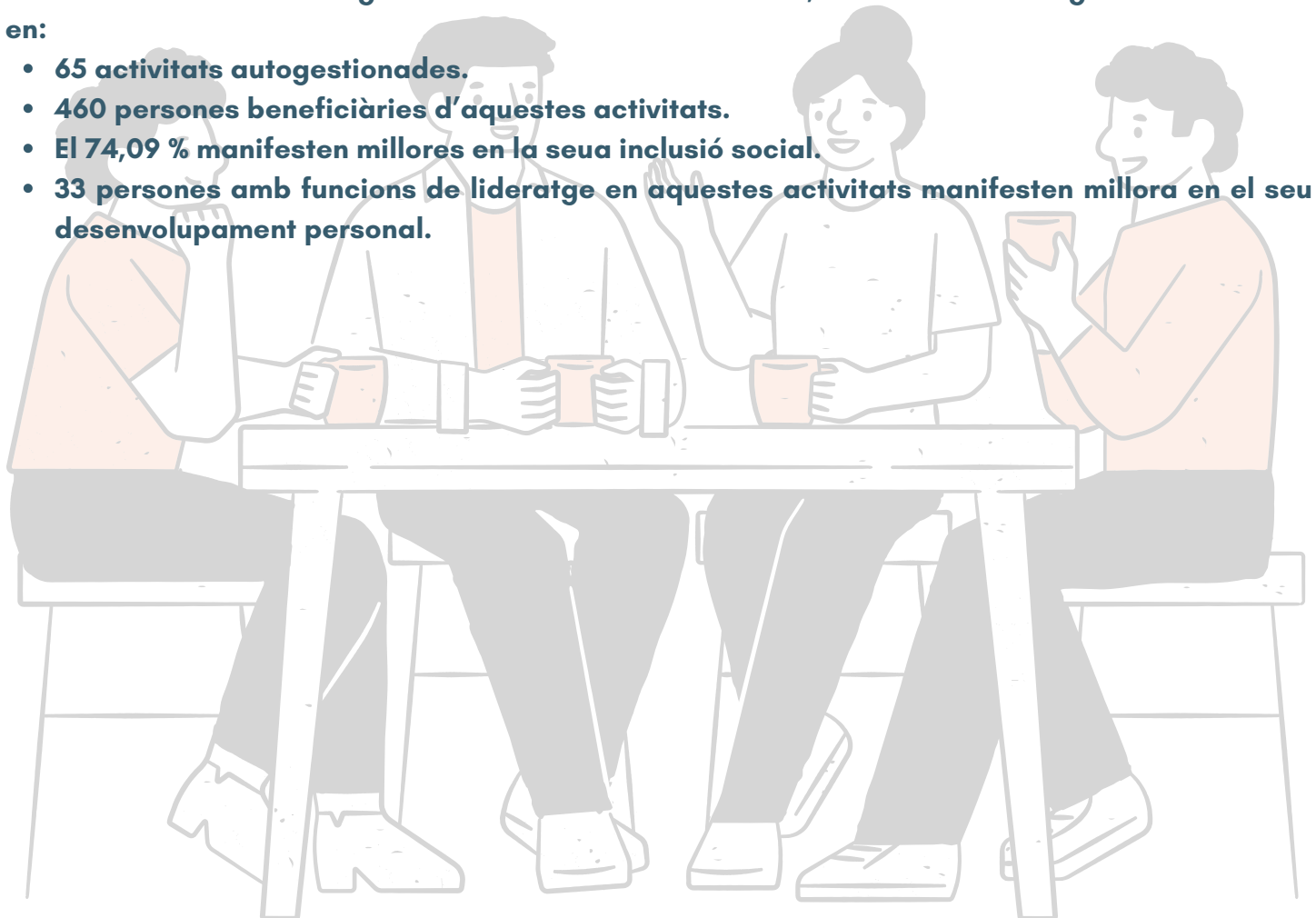
Es realitza una avaluació mensual dels indicadors i les metes marcades prèviament, amb l'objectiu d'identificar àrees de millora i punts forts.

L'avaluació la realitza el mateix grup (els participants de l'estructura fixa del grup) amb la formulació de propostes que cal tindre en compte en les activitats pròximes.

RESULTATS

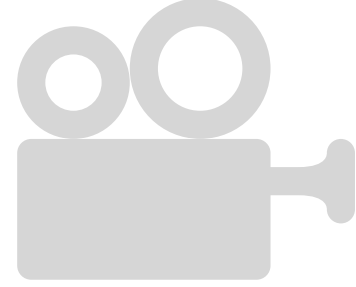
D'acord amb les dades registrades de la memòria de 2022, els resultats obtinguts es concreten en:

- 65 activitats autogestionades.
- 460 persones beneficiàries d'aquestes activitats.
- El 74,09 % manifesten millores en la seua inclusió social.
- 33 persones amb funcions de lideratge en aquestes activitats manifesten millora en el seu desenvolupament personal.

ESPÍGOL FEST

ASSOCIACIÓ ÀMBIT

DESCRIPCIÓ

La cultura és una eina de recuperació. L'Espígol Fest és un projecte global de formació laboral, promoció de la cultura i lluita contra el despoblament en l'interior de la província de Castelló, que organitza l'Associació Àmbit i l'Ajuntament d'Herbers, dirigit a fomentar la inclusió comunitària de col·lectius altament vulnerables, com és el de les persones judicialitzades amb problemes de salut mental o sense.

Aquesta segona edició de l'Espígol Fest es basa en la presentació del festival de cinema a competició, que es produirà del 13 al 16 de juliol de 2023. Es configura com un espai de trobada per a debats, reflexió al voltant de la diversitat, biodiversitat, integració i despoblament.

Aquesta iniciativa s'emmarca dins del programa d'itineraris sociolaborals de l'Associació Àmbit.

A QUI VA DIRIGIT

Població general.

OBJECTIUS

- Crear espais de sensibilització.
- Crear consciència.
- Crear fòrums de debat i reflexió.
- Integrar la població judicialitzada amb problemes de salut mental o no vulnerable.

ACTUACIONS

- Promoció
- Difusió de l'activitat.
- Competició de cinema professional.
- Trobades i fòrums.

Accions culturals comunitàries que busquen la participació de la població de manera transversal.

RECURSOS

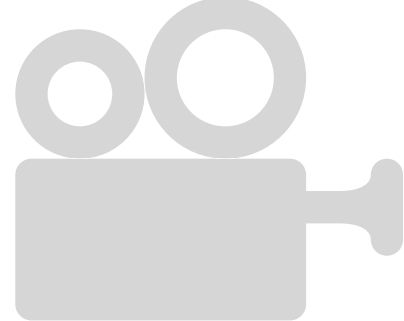
- Equip humà professional i voluntariat.
- Tallers de formació per a l'ocupació i atenció al públic.
- Espai de projecció.
- Hotel.
- Restaurant.
- Equip tècnic de projeccions.

AVALUACIÓ

Avaluació anual a partir d'un qüestionari de les persones participants, la població i l'efectivitat de l'acció.

ESPÍGOL FEST

ASSOCIACIÓ ÀMBIT

RESULTATS

L'edició 0 i l'edició I han permès que la localitat d'Herbers i les comarques del Matarranya i Els Ports hagen adquirit una consciència de classe i una predisposició a acollir a persones vulnerables judicialitzades amb problemes de salut mental o sense aquests.

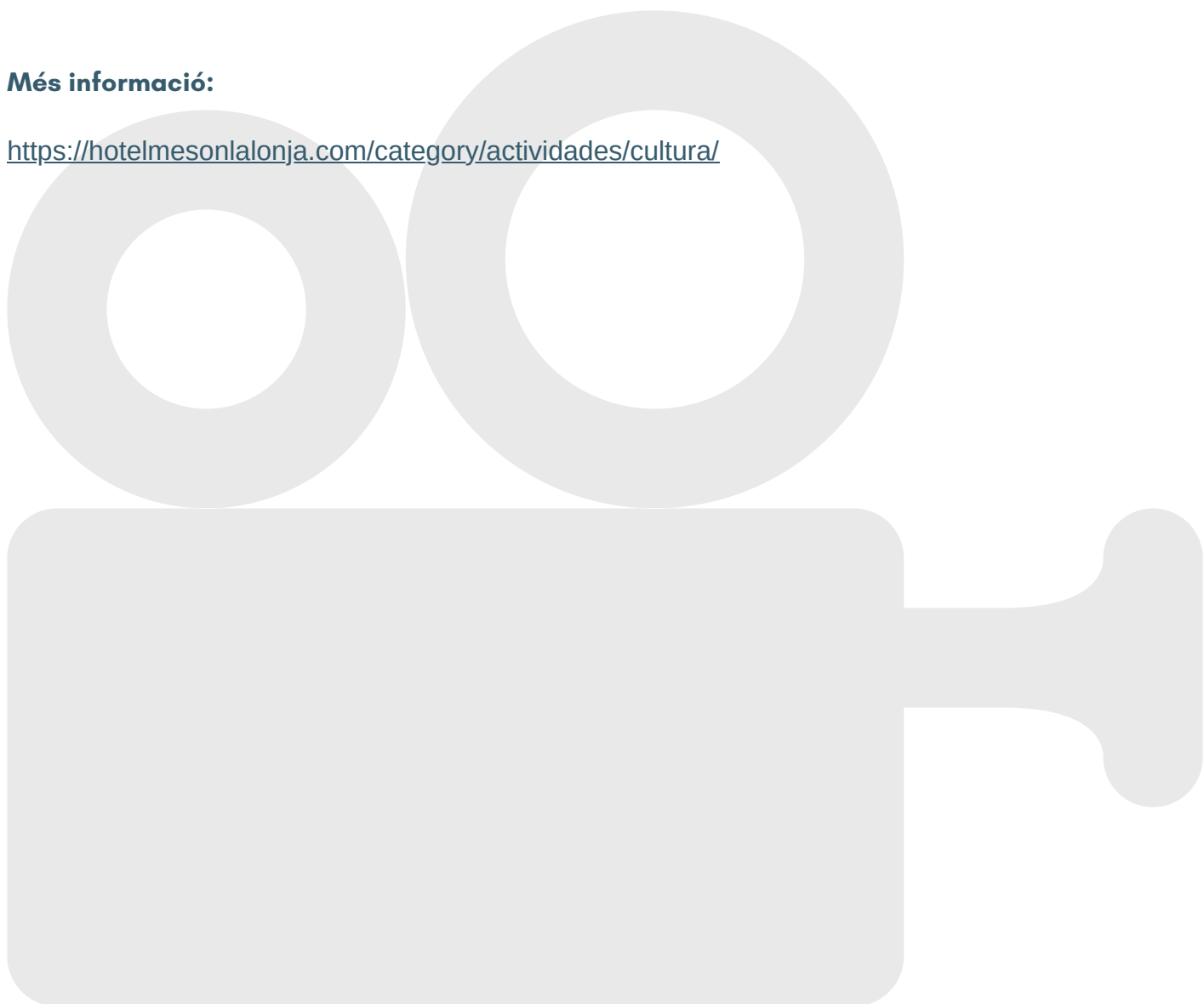
Durant l'elaboració de la segona edició s'han creat quatre cases de reinserció, acords de col·laboració amb el municipi, concessió de la gestió d'un hotel i restaurant, participació en l'equip de manteniment de la localitat i acords amb tres empresaris de la comarca.

El juliol de 2023 està previst un acord amb la cooperativa Arcoiris per a generar ocupació per a 600 persones.

Actualment, el 100 % de les persones usuàries viuen en habitatges independents, el 60 % estan treballat i un 15 % tenen una oferta laboral.

Més informació:

<https://hotelmesonlalonga.com/category/actividades/cultura/>

SERVEI D'ATENCIÓ I SEGUIMENT PER A LES PERSONES AMB PROBLEMES GREUS DE SALUT MENTAL (SASEM)

EELL-VI.C.I.P.I.

DESCRIPCIÓ

El SASEM és un recurs del Sistema Públic Valencià de Serveis Socials que s'articula com un servei d'atenció d'àmbit comunitari en entitats locals amb una ràtio igual o superior a 20.000 habitants, i que es desenvolupa al voltant de la persona i la seua família, es garanteix la permanència en el domicili propi i en l'entorn social, en coordinació amb la xarxa d'atenció sanitària de salut mental i altres recursos comunitaris.

A QUI VA DIRIGIT

Persones entre 18 i 65 anys que presenten un problema de salut mental greu, atesos els criteris diagnòstics i les necessitats complexes segons la definició de trastorn mental greu.

OBJECTIUS

Millorar la qualitat de vida de les persones amb problemes greus de salut mental:

1. Desenvolupar intervencions en els entorns de convivència de la persona usuària.
2. Prevenció de crisis i promoció de la salut.
3. Secundar i complementar la intervenció de les unitats de salut mental.
4. Atenció domiciliària, amb la facilitació de la permanència de la persona en el domicili.
5. Promoure el procés de la inclusió comunitària mitjançant el suport i l'acompanyament.
6. Acompanyar i capacitar les famílies i persones significatives.
7. Capacitar les persones destinatàries del programa per a desenvolupar una vida independent en l'entorn comunitari.
8. Acompanyar en l'elaboració del projecte de vida segons els desitjos i les preferències de la persona.

ACTUACIONS

- 1- Actuacions de suport social: acompanyamentes en tràmits i gestions. inclusió i seguiment en activitats comunitàries.
2. Actuacions de cerca d'ocupació i integració laboral.
3. Accions d'informació i sensibilització en l'entorn comunitari.
4. Programes d'autocures i activitats bàsiques de la vida diària.
5. Intervenció en crisis.
6. Activitats de rehabilitació cognitiva, educació física i psicomotricitat, habilitats socials, grups d'ajuda mútua.
8. Intervenció i psicoeducació familiar.
9. Coordinació amb les unitats de salut mental i altres recursos de la xarxa.
10. Facilitar la informació i l'accés a les ajudes i els serveis a què tenen dret dins dels serveis socials.

SERVEI D'ATENCIÓ I SEGUIMENT PER A LES PERSONES AMB PROBLEMES GREUS DE SALUT MENTAL (SASEM)

EELL-VI.C.I.P.I.

RECURSOS

El SASEM està format per un equip multidisciplinari que pertany als serveis socials d'atenció primària específica en què participen les figures professionals següents: psicòloga, educadora social, treballadora social i tècnica d'integració social. Utilitza recursos comunitaris de l'entorn i se situa en dependències municipals.

AVALUACIÓ

L'avaluació es realitza de manera contínua i multidimensional amb la utilització de diferents indicadors per a valorar el grau de satisfacció de la persona usuària amb el servei, les professionals implicades, els objectius programats i la consecució d'aquests; en definitiva, les millores aconseguides en la seua qualitat de vida i capacitat d'autogestió. Al mateix temps, s'analitzen i s'avaluen les aportacions del servei a la comunitat i la coordinació amb altres recursos.

RESULTATS

Des de la posada en marxa del recurs el juny de 2021, el nombre d'entitats locals acollides al programa ha augmentat de 26 l'any 2021 a 44 el 2022, i el nombre de persones ateses s'ha incrementat en 869 (de 488 a 1357 persones usuàries).

PROGRAMA D'ACOMPANYAMENT DOMICILIARI (PAD)

FUNDACIÓ MAIDES

DESCRIPCIÓ

El Programa d'acompanyament domiciliari és un programa de continuïtat de cures o seguiment comunitari en la vida autònoma, que s'ofereix a les persones que aconseguen l'alta terapèutica en els habitatges tutelats de la Fundació Maides. L'objectiu és la transició a la vida independent que li permet recuperar un paper actiu en la societat.

A QUI VA DIRIGIT

El programa va dirigit a persones amb problemes de salut mental greu que han aconseguit l'alta terapèutica en els habitatges tutelats de la Fundació Maides.

OBJECTIUS

Aconseguir que les persones participants puguin viure en pisos autogestionats de manera independent i autònoma després de l'alta terapèutica dels habitatges tutelats.

1. Rebre l'atenció sanitària adequada, tant física com psicològica, i assegurar el compliment terapèutic.
2. Mantindre un nivell d'autonomia en la realització de les AVD que li permeta mantindre una vida independent.
3. Afavorir la integració comunitària per mitjà de la participació en recursos comunitaris de rehabilitació, formatius i laborals.
4. Fomentar l'ocupació del temps lliure de manera constructiva en activitats d'oci, esportives i culturals.
5. Desenvolupar habilitats de relació interpersonal que permeten a la persona desenvolupar-se en l'àmbit social.
6. Afavorir la participació de la persona i la seua família en el procés de recuperació.
7. Secundar, assessorar i acompanyar les famílies de les persones ateses per a optimitzar la relació.

ACTUACIONS

1. Visites setmanals de les educadores, en què es crea un vincle emocional i se supervisen les AVD.
2. Acompanyaments en visites mèdiques, ingressos i estades hospitalàries, coordinació amb l'USM.
3. Realització de pressupostos, supervisió i planificació de la despesa.
4. Coordinació amb els recursos comunitaris.
5. Suport i seguiment a la inserció laboral.
6. Creació de grups d'oci: caminar, frontó, excursions, grup de Whatsapp.
8. Acompanyament en gestions i tràmits administratius, pensions, ajudes al lloguer...
9. Suport i assessorament a famílies i persones reunides.
10. Ajuda per a buscar habitatge.

PROGRAMA D'ACOMPANYAMENT DOMICILIARI (PAD)

FUNDACIÓN MAIDES

RECURSOS

Una vegada en el PAD, una persona educadora realitza l'acompanyament amb el suport d'un equip de voluntariat. El programa compta amb dues educadores a jornada completa i una a mitja jornada. A més, hi participen tretze persones voluntàries. Cada educadora disposa d'un ordinador personal i d'un telèfon mòbil.

AVALUACIÓ

Una enquesta de satisfacció anual amb els aspectes següents: tracte, resolució de problemes, intimitat, presa de decisions, habitatge, entorn, acompanyament, relacions personals. Trimestralment, s'avalua el funcionament del programa.

RESULTATS

Es va posar en marxa en 2010, s'han atés 31 persones, de les quals 20 hi romanen. La valoració mitjana del programa, segons l'enquesta de satisfacció, és de 9 sobre 10. En l'àmbit qualitatiu destaquen poder viure de manera autònoma, l'equip, els viatges i la millora experimentada en el seu estat d'ànim.

DONES LLUM

Una experiència de grups d'acompanyament psicosocial comunitari

AJUNTAMENT DE GANDIA-DEPARTAMENT DE SALUT GANDIA

DESCRIPCIÓ

És un projecte de promoció de la salut mental basat en actius i en el model de salutogènesi, un projecte comunitari i col·laboratiu entre diferents administracions i inspirat en els grups socioeducatius en atenció primària (GRUSE) del Servei Andalus de Salut. La metodologia és activa i participativa, i ofereix un espai reflexiu en què compartir i generalitzar experiències. Es basa en una estratègia d'acompanyament i suport mutu.

A QUI VA DIRIGIT

A dones entre 30 i 65 anys amb malestar físic i/o emocional provocat per determinants crítics de la salut i la sobrecàrrega del rol de gènere tradicional, amb la freqüentació dels serveis sanitaris buscant un alleujament del seu sofriment...

OBJECTIUS

Despatologització i desmedicalització del malestar. Els actius milloren la percepció de la qualitat de vida de les persones i augmenten el suport social, amb la reducció conseqüent del risc d'aïllament.

- Millorar el benestar físic, mental i social de les participants.
- Promoure la salut mental, rescatar i enfortint les capacitats i recursos personals per a afrontar les dificultats de la vida.
- Produir impacte en els serveis sanitaris, amb la disminució de l'ús dels dispositius i la medicalització dels problemes de la vida.
- Establir l'impacte en la comunitat amb la participació i la dinamització dels recursos comunitaris, el desenvolupament del poder col·lectiu i la creació de comunitat. El grup en si mateix constitueix un actiu de salut.
- Incorporar en el projecte la figura de les expertes per experiència pròpia en salut mental i possibilitar una integració social i laboral real.

ACTUACIONS

Es realitzen huit sessions d'unes dues hores de duració. El total de dones participants són un màxim de quinze per grup. L'estructura és similar en totes les sessions: es conversa sobre com venim, conceptes clau, dinàmiques participatives, què ens emportem i tasques per a casa.

En la primera sessió es constitueix el grup.

En les quatre sessions següents s'identifiquen les necessitats, les dificultats i els recursos personals i comunitaris de les participants. La resta de sessions es treballen diferents temes segons les necessitats del grup com poden ser la comunicació, la percepció, les emocions, etc. De manera natural, al finalitzar les sessions del primer grup va sorgir un GSM que dinamitza l'experta en primera persona, amb una freqüència quinzenal.

DONES LLUM

Una experiència de grups d'acompanyament psicossocial comunitari

AJUNTAMENT DE GANDIA-DEPARTAMENT DE SALUT GANDIA

RECURSOS

Els grups estan dinamitzats per professionals i per expertes per experiència pròpia de l'equip de salut mental.

Humans: professionals i expertes per experiència pròpia.

Materials: folis, bolígrafs, una pissarra i materials diversos: llanes, llapis de colors, retoladors, cartolines, gomes d'esborrar, maquetes de fer punta, adhesius, globus, etc.

L'activitat es desenvolupa en espais comunitaris aliens als serveis sanitaris, cedits per l'Ajuntament de Gandia.

AVALUACIÓ

Es realitza per mitjà de qüestionaris tant en l'inici del programa com en finalitzar aquest.

En les entrevistes d'inici:

El 96 % de les dones tenen malestar emocional alt o molt alt. El 79 % de les dones tenen un suport social baix o nul.

El 68 % de les dones ha freqüentat els serveis sanitaris amb una mitjana de dotze vegades en aquest últim any.

RESULTATS

El projecte va començar el 8 de març de 2022 a Gandia. En 2023 també s'ha implementat a Oliva i Tavernes de la Valldigna.

S'han realitzat un total d'11 grups, en els quals han participat 99 dones en totes les sessions grupals i un nombre aproximat de 50 dones, només en la meitat d'aquestes.

Derivat d'aquests tallers s'han creat cinc grups de suport mutu que realitzen trobades formals quinzenals i informals setmanals.

"El que diuen les dones"

M'he sentit entesa, afortunada i amb una altra perspectiva de les coses de la vida... no cal deixar-se envair per la por que totes tenim.

Ara sé que quan trobe algun mur, ací estareu vosaltres per a fer una escala i que puga escalar-lo.

Som un grup de guerreres i no sols per com som de lluitadores, sinó pel batalló unit que hem format.

Ara no soc covard, soc valenta i tinc un grup de suport que és la nata i sé que sempre seran ací.

El grup m'ha ensenyat que sí que podem, que les pors, els dolcs i les ansietats es poden gestionar amb anàlisis, reflexió i canvi d'actitud.

PROGRAMA DE DRETS HUMANS I CONDICIONS DE VIDA

CRIS LA RIBERA. FUNDACIÓ MANANTIAL.

DESCRIPCIÓ

Aquest programa es planteja des dels nostres serveis per a poder donar resposta a moltes realitats en les quals viuen les persones que atenem, en què l'exercici en la presa de decisions sobre la pròpia vida i la capacitat d'agència per a disposar dels recursos suficients i necessaris està minvat per la condició del diagnòstic psiquiàtric i la presumpció d'incapacitat per a governar-se en moltes esferes de la vida. Llavors, es tracta d'establir un marc d'intervenció en què les persones usuàries del CRIS, les famílies, les persones afins i les professionals que estem acompanyant i prestant serveis a diferents escales d'intervenció siguem capaces d'identificar i protegir les persones que presenten situacions de vulnerabilitat, informar-nos i formar-nos sobre el marc legal vigent que travessa les vides de les persones que atenem per a finalment promoure, orientar i alinear les nostres pràctiques i les maneres d'acompanyar d'acord amb els objectius i les recomanacions que estableixen els acords marc i els tractats internacionals en matèria de drets humans. L'objectiu últim és aconseguir que les persones que atenem en els nostres recursos se senten i siguin reconegudes com a subjectes de drets per a contrarestar l'efecte de ser vistos i atesos des d'una lògica més pròxima a ser vistos i ser tractats com a objectes d'intervenció.

A QUI VA DIRIGIT

Les destinatàries són totes les persones usuàries que acudeixen al CRIS, especialment les que recullen objectius en el seu PIA relacionats amb el Programa de drets humans. Així mateix, com es tracta d'un programa de caràcter comunitari, també són destinatàries les persones que comparteixen territori amb les persones usuàries, especialment les famílies i la seua xarxa de suport.

OBJECTIUS

1. Desenvolupar les condicions prèvies per a implementar un programa de drets humans.
  - Ampliar la formació en drets humans i salut mental.
  - Implementar un fitxer de recursos per al desenvolupament del programa.
  - Dissenyar un instrument d'avaluació de compliment de drets en el nostre recurs.
2. Construir formes de defensa davant de la vulneració de drets.
  - Diagnosticar les vulneracions que pateixen les persones usuàries.
  - Millorar les condicions de vida de les persones usuàries en situació de risc i exclusió social.
3. Acostar la perspectiva dels drets humans a la xarxa de salut mental i a la comunitat.
  - Realitzar accions informatives al voltant de la Llei 8/21 per a persones usuàries, familiars i altres agents.
  - Sensibilitzar les persones usuàries i familiars sobre els drets humans.
  - Participar i/o realitzar accions de sensibilització en la xarxa de salut mental i/o la comunitat.

PROGRAMA DE DRETS HUMANS I CONDICIONS DE VIDA

CRIS LA RIBERA.

FUNDACIÓN MANANTIAL.

ACTUACIONS

- Formació de les professionals d'acord amb altres models d'intervenció més respectuosos, com el model PAS i el CHIME.
- Fitxer de contactes: serveis d'orientació legal i justícia gratuïta. Llocs de denúncia de vulneració de drets humans, dispositius específics (agent d'igualtat, associacions de víctimes...) i xarxes de suport (formals i informals).
- Disseny d'un instrument d'avaluació participat amb el consell de centre que tinga, entre altres, aquestes consideracions: voluntarietat d'accés i d'assistència al recurs i les activitats d'aquest (informació del procediment d'acolliment); condicions físiques del recurs (equipament, materials i accessibilitat al recurs); tracte respectuós per part de l'equip professional; pràctica orientada a la recuperació en què es respecte la singularitat de les persones, les eleccions pròpies i es promoguen els sistemes de suport, i participació efectiva en el centre.
- Espais d'acció grupal: xarrades informatives i espais dialògics per a treballar conjuntament amb diferents grups d'interés implicats en els contextos i els processos de vida de les persones que atenem en el recurs (persones en situació de curatela, els seus representants, familiars, altres agents de la xarxa social i sanitària).
- Espais d'intervenció individual: identificació de necessitats i problemes. Accés clar i comprensible a informació relativa a la seua situació. Facilitar i acompanyar en la cerca i la sol·licitud de recursos disponibles en cada cas concret. Dotar a les persones d'eines per a l'apoderament i la responsabilitat ciutadana. Mobilitzar i promoure l'exercici dels drets i obligacions propis com a ciutadans i donar eines per a facilitar l'agència i l'autonomia personal.
- Construir una biblioteca de drets humans en salut mental.
- Cinefòrums temàtics.
- Grup "escoltadors de veus".
-

RECURSOS

L'equip de professionals del CRIS, les instal·lacions físiques del centre i els entorns de proximitat comunitaris, els serveis d'orientació jurídica de la nostra entitat i altres agents socials de l'entorn comunitari de les persones que atenem.

AVALUACIÓ

A partir d'una metodologia mixta (col·laborativa entre professionals i persones usuàries del recurs) i permanent, perquè de manera constant es revisen les activitats i tasques del programa amb els agents implicats.

RESULTATS

El nivell de compliment dels objectius durant el període de 2022 va ser del 86 % de consecució d'aquests, atesos els indicadors que s'havien vinculat a cadascun dels objectius específics que es van establir.

RECUPERANT AMB L'ESPORT

ASSOCIACIÓ SPORTSA

DESCRIPCIÓ

Sportsa és una associació cultural, esportiva i de recuperació i integració social de les persones amb un problema de salut mental greu. Entre els principis d'aquesta, a més de fomentar la pràctica esportiva com a eina de recuperació amb la identificació del millor mètode per a aconseguir els millors resultats, es troba procurar més i millor visibilitat social i contribuir activament en la lluita contra l'estigma.

Per mitjà de la pràctica esportiva s'afavoreixen aspectes com la creació de noves xarxes socials, la lluita contra l'aïllament, la relació amb un grup d'iguals, la resolució de problemes en l'entorn quotidià i l'afavoriment de la inclusió social.

L'associació Sportsa aposta per la pràctica esportiva com un exercici de ciutadania. Desenvolupen les activitats en entorns comunitaris, que es gestionen per mitjà d'organitzacions dirigides a la població en general. La pràctica d'activitats culturals, recreatives d'esplai i esportives suposen per a les nostres sòcies i socis l'exercici d'un dret com a ciutadania, a més d'estar orientades a la integració i la recuperació.

A QUI VA DIRIGIT

Directament a les persones amb un problema de salut mental greu, entre 18 i 65 anys, amb deterioració en la seua activitat social, familiar i laboral i amb domicili a la província de València. Poden ser derivades des dels diferents recursos de la xarxa d'atenció psicosocial de la Conselleria d'Igualtat i Polítiques Inclusives situats en aquesta província o des de les unitats de salut mental (USM) de les diferents àrees de salut. Com a beneficiàries indirectes es consideren les famílies de les persones usuàries i la població en general mitjançant activitats de prevenció, promoció i divulgació.

OBJECTIUS

Objectiu general: promoure la inclusió social de les persones amb un problema de salut mental greu per mitjà de l'esport.

Objectius específics:

- Promoure l'intercanvi d'experiències sobre estratègies eficaces per a fomentar la participació social de les persones amb PSMG mitjançant l'esport.
- Fomentar activitats esportives com a instrument per a la recuperació, la integració i la lluita contra l'estigma.
- Contribuir al desenvolupament integral i millorar la qualitat de vida de les persones amb discapacitat i/o dependència derivada d'un TMG.

ACTUACIONS

Actualment, aquest programa està format per activitats estructurades i mantingudes en el temps, en diferents modalitats esportives i realitzades en instal·lacions comunitàries, amb el suport de professionals de l'àmbit social i monitores, i coordinades amb els respectius serveis de salut mental comunitàries.

- Realització de campionats (principalment de futbol, pàdel, atletisme...).

RECUPERANT AMB L'ESPORT

ASSOCIACIÓ SPORTSA

- Campionats autonòmics de futbol acompanyats d'actes culturals, lúdics, taules redones amb professionals de l'esport i persones usuàries, voluntariat, etc.
- Cooperació amb l'Associació Espanyola Esportiva per a la Integració i Recuperació amb l'objectiu d'impulsar l'esport en el procés de recuperació.
- Configuració d'una xarxa de persones unides per la pràctica d'activitats esportives i vivències compartides.

RECURSOS

La majoria de les activitats es realitzen en entorns comunitaris (poliesportius, gimnasos, centres esportius, entorns naturals, centres de la ciutat de València, llit del riu...)

A més, l'associació disposa de dos locals destinats a la recepció i admissió de les persones ateses en el programa.

Sportsa actualment coopera i col·labora amb les institucions següents:

1. Centre de referència estatal d'atenció psicosocial: participació en el grup de treball de salut mental i esport.
2. Universitat Cardenal Herrera de València: participació en l'estudi "Handbol som tots".
3. Fundació Municipal Esportiva de València: programa "Tria aquests cinc".
4. Federació de Futbol de la Comunitat València: programa de formació esportiva per a persones amb malaltia mental.
5. Fundació València CF: programa "Escoles cor blanc i negre".
6. AEDIR, Associació Espanyola Esportiva per a la Integració i Recuperació: socis de l'entitat.
7. FAISEM, Fundació Pública Andalusana per a la Integració Social de Persones amb Malaltia Mental: participació en les comissions d'esports i salut mental.
8. Hospital Universitari de La Fe: col·laboració en activitats de voluntariat.
9. Unitat de mitja estada i hospital de dia Pare Jofre: programa d'activitat física i esport.
10. Federació d'Handbol de la Comunitat Valenciana: entrenaments a Mislata i altres activitats amb la selecció espanyola d'handbol femení.

Entre els recursos humans, s'han contractat persones amb experiència pròpia en salut mental.

AVALUACIÓ

Per a la valoració de l'activitat s'han utilitzat escales de satisfacció (CSG-VP) i registre de persones assistents a les activitats.

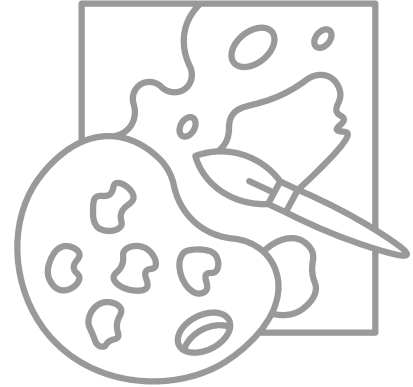
RESULTATS

La majoria dels participants són homes amb una mitjana de 40 anys.

Els resultats de les escales d'avaluació practicades han aportat valors mitjans d'insight cognitiu, nivells mitjà-alts en l'autoavaluació ocupacional i també nivells moderat-alts de percepció subjectiva de recuperació.

CESAM ART I SALUT MENTAL

CENTRE DE REFERÈNCIA ESTATAL ATENCIÓ PSICOSOCIAL (CREAP)

DESCRIPCIÓ

El Centre Expositiu d'Art i Salut Mental (CESAM) és un espai d'exposicions artístiques relacionades amb la salut mental o produïdes per persones amb problemes de salut mental. Aquest espai se situa dins del Centre de Referència Estatal d'Atenció Psicosocial (CREAP) per a persones amb trastorn mental greu. Ocupa els espais comuns de la planta baixa del centre, que són el rebedor de la recepció i el vestíbul interior.

En aquest espai s'han exposat centenars d'obres realitzades per persones amb problemes greus de salut mental, tant de caràcter pictòric, com fotogràfic, escultòric, etc. Els i les artistes cedeixen les obres, que són exposades durant diverses setmanes fins que vagen a ser substituïdes per l'exposició següent o fins que acabe el període acordat.

Les exposicions són visitades tant per persones usuàries del centre com pels familiars, però també pel veïnat, grups d'estudiants, persones usuàries d'altres centres de salut mental i, en definitiva, per qualsevol persona que vulga visitar-les. Mitjançant aquestes visites es pot donar visibilitat a artistes que estan lluitant per fer-se un lloc en el món de l'art amb el desavantatge del seu problema de salut mental.

A més de l'oportunitat de visibilització de l'art de les persones que cedeixen les seues obres, els visitants tenen l'ocasió d'augmentar la seua sensibilitat cap al col·lectiu de persones amb problemes de salut mental i de reduir els prejudicis sobre els centres de salut mental que les atenen. Quan entren en el centre tenen l'oportunitat de veure que és un entorn normalitzat, en el qual poden trobar a persones que viuen una vida tranquil·la.

A QUI VA DIRIGIT

A la població en general

OBJECTIUS

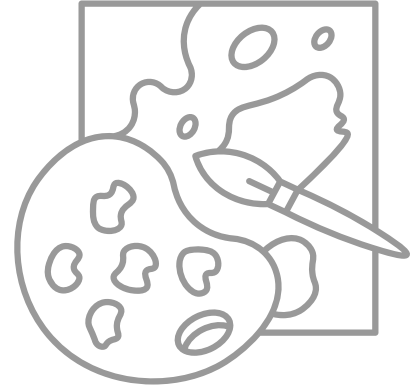
- Crear espais de sensibilització.
- Crear consciència sobre la capacitat de les persones amb PGSM, així com de les barreres de l'estigma social que les dificulta lluitar pels seus somnis.
- Integrar el centre en la comunitat.

ACTUACIONS

- Promoció i difusió de l'activitat
- Inauguracions oficials de les exposicions
- Debats sobre art i salut mental
- Accions culturals comunitàries que busquen la participació de la població de manera transversal

CESAM ART I SALUT MENTAL

CENTRE DE REFERÈNCIA ESTATAL ATENCIÓ PSICOSOCIAL (CREAP)

RECURSOS

Equip humà multiprofessional

Artistes

Obres cedides

Espai d'exposicions

AVALUACIÓ

Avaluació anual que resumeix els resultats obtinguts sobre l'impacte que han tingut les exposicions.

RESULTATS

Des de l'any 2017, en què se'n va realitzar la primera, en 2023 ja s'acumula un total de dotze exposicions realitzades.

Al llarg d'aquests sis anys han visitat les exposicions més de 700 persones, expressant la seua satisfacció en les visites.

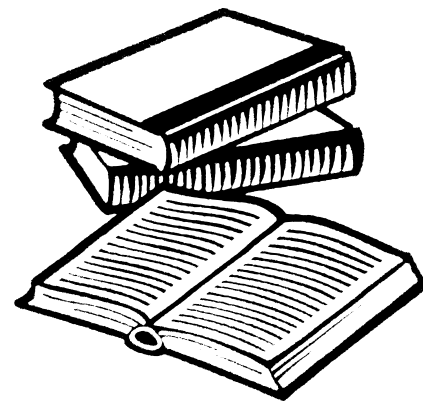
- Díhuit artistes han exposat les seues creacions en el CESAM.
- Unes 480 obres s'han mostrat en les exposicions realitzades.

MÉS INFORMACIÓ

<https://creap.imsero.es/web/creap-valencia>

<https://blogcreap.imsero.es/cesam>

5. BIBLIOGRAFIA

- **Ajuntament de Barcelona. Àrea d'Acció Social i Ciutadania. Barcelona per l'Acció Comunitària. Definició dels projectes d'accions comunitàries en el marc dels serveis socials bàsics. 2010.**
- **Asamblea General de las Naciones Unidas. Informe del relator especial sobre el dret de qualsevol persona al gaudi del més alt nivell possible de salut física i mental, 2017.**
- **Asociación Española de Neuropsiquiatría. Acciones de salud mental en la comunidad. Estudios / 47. Asociación Española de Neuropsiquiatría, 2012.**
- **Conselleria de Benestar Social. Generalitat Valenciana. Manual de Bones Pràctiques. Gestió de centres de malalts mentals crònics de la Comunitat Valenciana, 2008**
- **FEAFES Salut Mental Extremadura. Guía familiar y Salud Mental, 2022.**
- **Fernández de Sevilla Otero, Juan Pablo, San Pío Tendero, María Jesús (coord.), et al. Guía Partisam: promoción de la participación y autonomía en Salud Mental. Madrid: Asociación Española de Neuropsiquiatría (AEN), 2014.**
- **Organització de les Nacions Unides. Convenció Internacional sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat, 2006.**
- **Peer2peer. Una ruta hacia la recuperación de personas con problemas de salud mental a través del apoyo mutuo y el empleo.**
- **Schalock, R. L. y Verdugo, M. A. Calidad de vida. Manual para profesionales de la educación, salud y servicios sociales. Alianza Edit. (2003).**
- **Vicepresidència i Conselleria d'Igualtat i Polítiques Inclusives. Decret 27/2023, de 10 de març, del Consell, pel qual es regulen la tipologia i el funcionament dels centres, els serveis i els programes de serveis socials, i la seua ordenació dins de l'estructura funcional, territorial i competencial del Sistema Públic Valencià de Serveis Socials.**

6. ANNEXOS

6.1. MODELS DE FITXES

1.- RELACIÓ DE RECURSOS DISTRIBUÏTS PER ÀMBITS.

RECURSOS COMUNITARIS						
ÀMBIT	NOM DEL RECURS	ADREÇA	TELÈFON DE CONTACTE	CORREU ELECTRÒNIC	WEB	OBSERVACIONS
Administració						
Forces i cossos de seguretat de l'Estat						
Serveis Socials						
Sanitari						
Formatiu						
Esportius						
Laborals						
Ocupacionals						
Transport						
Associacions culturals i d'oci						
Religiosos						
Cura personal						
Legals						
Caixes i bancs						
Recursos residencials						
Altres recursos de Salut Mental						
Recursos específics per a patologies associades						

2.- FITXA DE SERVEI/RECURS.

DESCRIPCIÓ	
CONCEPTE	DESCRIPCIÓ
ÀMBIT DEL RECURS	
SECTOR DEL RECURS	
TIPOLOGIA DE RECURS	
NOM DEL RECURS	
TIPUS DE TITULARITAT	
NOM DE L' ENTITAT TITULAR	
BREU DESCRIPCIÓ	
OBJECTIUS (MÀXIM 10)	
PRESTACIONS (MÀXIM 10)	
PERSONES DESTINATÀRIES (MÀXIM 10)	
REQUISITS D' ACCÉS (MÀXIM 10)	
Nre DE PLACES PÚBLIQUES DE GESTIÓ DIRECTA (si és el cas)	
Nre DE PLACES D' ACCIÓ CONCERTADA (si és el cas)	
Nre DE PLACES DE GESTIÓ PRIVADA (si és el cas)	
FORMA D' ACCÉS DES DEL SISTEMA PÚBLIC (MÀXIM 10) (si és el cas)	
FORMA D' ACCÉS (MÀXIM 10) (si és el cas)	
HORARI D' ATENCIÓ:	
DIRECCIONS	
CONCEPTE	DESCRIPCIÓ
ADREÇA	
CARRER	
NÚMERO	
PIS I PLANTA	
CP	
MUNICIPI	
TELÈFON	
WEB DEL RECURS	
WEB DE L' ENTITAT TITULAR	
XARXES SOCIALS (FACEBOOK, YOUTUBE, INSTAGRAM, TWITTER)	
CONTACTES	
CONCEPTE	DESCRIPCIÓ
PERSONA DE CONTACTE 1	
ÀREA / DEPARTAMENT	
CÀRREC	
NOM I COGNOMS	
TELÈFON:	
ADREÇA DE CORREU	
HORARI D' ATENCIÓ	
CONCEPTE	DESCRIPCIÓ
PERSONA DE CONTACTE 2	
ÀREA / DEPARTAMENT	
CÀRREC	
NOM I COGNOMS	
TELÈFON	
ADREÇA DE CORREU	
HORARI D' ATENCIÓ:	

3.- FITXA D'ACTUACIONS PROGRAMADES.

Actuacions programades	
Nom	
Descripció	
Destinatàries	
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> • Generals • Específics
Activitats	
Recursos necessaris	
Temporització	
Avaluació	

6.2. DOCUMENTS D'INTERÉS REFERENCIATS EN LA GUÍA

PLANIFICACIÓ ANTICIPADA DE DECISIONS EN SALUT MENTAL (PAD).

- DECRET 180/2021, DE 5 DE NOVEMBRE, DEL CONSELL, DE REGULACIÓ I INSCRIPCIÓ DEL DOCUMENT DE VOLUNTATS ANTICIPADES EN EL REGISTRE CENTRALITZAT DE VOLUNTATS ANTICIPADES DE LA COMUNITAT VALENCIANA
- PLANIFICACIÓ ANTICIPADA DE DECISIONS

INSTRUCCIÓ PER A LA IMPLANTACIÓ DE PLANS D'ATENCIÓ LLIURES DE COERCIONS EN LES RESIDÈNCIES PER A PERSONES AMB PROBLEMES DE SALUT MENTAL.

- RESOLUCIÓ DE 22 DE MAIG DE 2023, DE LA DIRECCIÓ GENERAL DE DIVERSITAT FUNCIONAL I SALUT MENTAL, PER LA QUAL ES DONA PUBLICITAT A LA INSTRUCCIÓ PER A LA IMPLANTACIÓ DE PLANS D'ATENCIÓ LLIURES DE COERCIONS EN LES RESIDÈNCIES PER A PERSONES AMB PROBLEMES DE SALUT MENTAL

PLA DE CRISIS

- EXEMPLE PLA DE CRISI. SASEM MANCOMUNITAT BAIX SEGURA
- EXEMPLE PROTOCOL INTERVENCIÓ EN CRISI. ADIEM